

Värna folkrätten!

Anne Orford, professor i internationell rätt, beundrar Dag Hammarskjöld.

DEN NYA ORGANISATIONEN

Ett stort framsteg,
menar rektor

NYHET 4

LITEN MEN ÄNDÅ BÄST

Oral biokemi fick
högsta betyg

NYHET 8

KÄNDA FRÅN RADION

Möt forskarna
som kan svara på allt

REPORTAGE 17

GÖTEBORGS
UNIVERSITET

GUJOURNALEN

EN TIDNING FÖR GÖTEBORGS
UNIVERSITETS MEDARBETARE

Maj

**CHEFREDAKTÖR &
ANSVARIG UTGIVARE**
Allan Eriksson 031 - 786 10 21
allan.eriksson@gu.se

REDAKTÖR
Eva Lundgren 031 - 786 10 81
eva.lundgren@gu.se

FOTOGRAF OCH REPRO
Johan Wingborg 031 - 786 29 29
johan.wingborg@gu.se

BILDREDAKTÖR
Mattias Jacobsson 031 - 786 5706
mattias.jacobsson@gu.se

GRAFISK FORMGIVNING & LAYOUT
Anders Eurén

MEDVERKANDE SKRIBENTER
Magnus Pettersson, Lars Hjertberg &
Martin Larssvik

KORREKTUR
Robert Ohlson, Välskrivet i Göteborg

ADRESS
GU Journalen,
Göteborgs universitet
Box 100, 405 30 Göteborg

E-POST
gu-journalen@gu.se

INTERNET
www.gu-journalen.gu.se

TRYCK
Geson Hylte Tryck

UPPLAGA
6 000 ex

ISSN
1402-9626

UTGIVNING
7 nummer/år. Nästa nummer
utkommer den 15 juni 2011.

MANUSSTOPP
25 maj 2011

MATERIAL
För obeställt material ansvaras ej.
För ej signerat material ansvarar
redaktionen.

Citera gärna, men ange källan.

ADRESSÄNDRING
Gör skriftlig anmälan till redaktionen.

OMSLAG
Anne Orford, innehavare av Torgny
Segerstedts gästprofessur.
Foto: Johan Wingborg

REKTOR HAR ORDET

Förändring som vilar på tradition och värdegrund

FÖR EN KNAPP vecka sedan var det professorsinstallation. Att installera och hylla alla nya professorer är en årlig högtidsstund. Det är en viktig del av den akademiska traditionen med rötter i medeltidens universitetsliv. Inramningen är pampig med procession, musik och tal, men kärnan är att universitetet manifesterar sig som en kunskapsorganisation – det vi är och ska vara.

Vårt ideal är att universitetet ska vara en oberoende organisation som vilar på kunskap och en stark värdegrund. Vår uppgift är att skapa, förmedla och utveckla kunskap. Det ska ske utan styrning av politiska, ideologiska eller ekonomiska intressen.

Det var också sådana tankar som låg bakom det förändringsarbete som jag som rektor fick styrelsens uppdrag att sjösätta hösten 2009. Syftet var att stärka vår kärnverksamhet: forskningen, utbildningen och samverkan. I paketet ingick bland annat forskningsutvärderingen RED10, genomgången av våra utbildningsprogram, kallad BLUE 11, och utredningen om en förändrad organisation.

DEN FRÅGA som jag vet att många ställer sig är om all denna förändring verkligen är nödvändig. Och är det inte lite för mycket på en gång? Min bedömning är att allt detta är absolut nödvändigt även om det är mycket som sker samtidigt. Om vi ska kunna behålla

vår position som ett traditionsrikt universitet med hög kvalitet i såväl forskning som utbildning måste vi helt enkelt bli ännu bättre. Omvärlden har förändrats, krav och förväntningar ser annorlunda ut idag jämfört med tidigare.

MED FLERA AV granskningarna genomförda och ett styrelsebeslut som ger inriktningen för en ny organisation är det nu dags att gå från ord till handling. När det gäller RED10 så ska resultatet tas om hand på alla nivåer inom universitetet. Alla dekaner kommer att redovisa sina respektive åtgärdsplaner vid fakultetsdialogerna i maj. Från centralt håll vidtar vi också ett antal mått och steg. Redan påbörjat är ett arbete med att ta fram riktlinjer för en mer enhetlig webbstruktur som ska göra det lättare att hitta institutionernas forskningsaktiviteter. Det förbereds även beslut om internationell annonsering för rekrytering av forskare. Ett mentorprogram samt någon typ av stimulanspaket för att skapa ökad mobilitet bland lärare och studenter är också på väg.

ARBETET MED EN förändrad organisation har gått i gång på allvar. En projektorganisation är etablerad, med ett stort antal arbetsgrupper och många deltagande personer. En viktig del av arbetet kommer att bli en kartläggning av universitetets olika stödprocesser. Den första stora uppgiften är att ta fram en ny arbets- och delegationsordning

som ska gälla från 1 januari 2012.

Till slut vill jag också nämna det stora och spännande visionsarbete som har startat. Syftet är att ta fram en ny och långsiktig strategi för Göteborgs universitet. De två seminarier som genomförts hittills (omvärldsbevakning och forskning) har också visat på det stora intresse som finns när det gäller att diskutera framtidsfrågorna för vårt universitet. Det bådär gott inför framtiden.

PAM FREDMAN

FOTO: HILLEVI NAGEL

REDAKTIONEN HAR ORDET

Utmaningen är att skapa kreativa miljöer

RAPPORTEN HANS EXCELLENS har fått mycket uppmärksamhet, främst har det handlat om hur kvinnor regelmässigt missgynnas när de gäller satsningarna på stora forskningsmiljöer. Men det finns mycket mer i rapporten som är intressant. Bland annat visar det sig att sakkunniga utses på godtyckliga grunder och att hela bedömningssystemet har stora brister. Tvärtom vad som var tanken med satsningarna, nämligen att låta forskare arbeta i lugn och ro, har forskningsmedel gått till de grupper som redan fått mycket. Det innebär att väldigt mycket pengar har koncentrerats till ett fåtal grupper, framför allt vid Lunds universitet och Karolinska Institutet. Det är också

anmärkningsvärt att pengarna inte leder till mer forskning.

ATT STORA FORSKNINGSMILJÖER inte automatiskt är bättre finns det många exempel på. Så vad kännetecknar framgångsrika miljöer? Det finns det faktiskt forskning på. Sven Hemlin, verksam vid Gothenburg Research Institute, konstaterar att det snarare är små, kreativa grupper som når framgång. Kännetecknande för dessa miljöer är ett öppet, respektfullt gruppklimat med god atmosfär samt ett ledarskap som stöttar och ger feedback på idéer.

EN SÅDAN MILJÖ är oral biokemi som också fått toppbetyg i RED 10-rapporten.

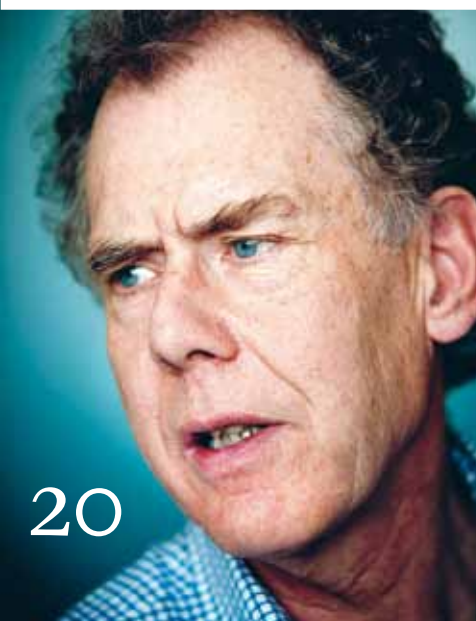
En av de minsta forskargrupperna vid GU har trots knappa resurser lyckats nå stora framgångar.

I det här numret berättar också Lars-Johan Erkell om sin forskarblogg. Envist för han en kamp mot intelligent design och gudomlig skapelsetro, som särskilt i USA vinner mark.

Dessutom rapporterar vi direkt från radiostudion i Göteborg, där Lasse Swahn har lett programmet Alltinget i 15 år. Möt forskarna som svarar på lyssnarnas frågor.

Fortsätt höra av er med tips och idéer!

EVA LUNDGREN & ALLAN ERIKSSON

- 4 Mer makt till institutionerna**
Det hoppas rektor Pam Fredman ska bli resultatet av den omorganisation som nu styrelsen har fattat beslut om.
- 6 En satsning som gick snett**
Nästan bara äldre, manliga forskare fick stora anslag. Nu säger utredare satsningen på stora miljöer.
- 8 Bäst i klassen**
Oral biokemi var ett av fyra områden vid GU som fick det allra högsta betyget.

- IO SOM fyller 25**
Inför stundande regionval gnuggar valforskarna händerna. Dessutom firar SOM-institutet 25 år.
- II Klimatavgifter på alla flygresor**
För att kompensera utsläppen inför GU klimatavgifter som ska gå till projekt i tredje världen.
- I2 Få tar ut friskvårdspeng**
Trots att varje anställd får 1500 kronor i friskvårdsbidrag är det bara var tredje som kvitterar ut pengarna.

- I4 Expert på rättvisa**
Anne Orford, som kommer från Australien, ifrågasätter västvärldens syn på internationell rätt.
- I7 15 år med Alltinget**
Möt forskarna bakom det vetgiriga programmet som tar sig an lyssnarnas frågor.
- 20 En kamp mellan tro och vetande**
Idéer om intelligent design och religiösa krafter breder ut sig. Zoofysiolog Lars-Johan Erkell tar striden på nätet.

- 22 Elvis Forever**
Det går inte en dag utan att Thomas Melin tänker på sin idol Elvis.
- 24 Vad hände med matematik i RED 10?**
Den frågan ställer professor Bo Berndtsson som lägger skulden på GU och Chalmers för det dåliga samarbetet.
- 25 Får Valand vara kvar?**
Ärevördig skola hotas av omorganisation, enligt Leslie Johnson. Dekan Anna Lindal svarar.

Små steg mot en ny organisation

Trots att styrelsens beslut om ny organisation är betydligt försiktigare än det ursprungliga förslaget tycker ändå rektor Pam Fredman att framstegen är stora.

– Nu talar vi om Göteborgs universitet som ett enda lärosäte. Bara det är en väldig framgång.

Styrelsen har ställt sig bakom förslaget till en ny organisation. Vilka är de viktigaste delarna i det nya beslutet?

– Även om det inte blev någon samordning av administrationen riktigt på det sätt som vi hade tänkt från början, så ska vi nu skapa en effektiv organisation där alla arbetsuppgifter görs på rätt nivå. Administrationen måste vara ändamålsenlig. Nu sätter vi i gång med en större kartläggning av hela administrationen.

– Vi behåller nuvarande fakultetsindelning tills vidare men betonar att fakulteterna ska vara delaktiga i hela universitetets utveckling och ta ansvar för helheten.

– Till det mest betydelsefulla hör också att vi får en ny arbets- och delegationsordning som gäller hela universitetet.

Har inte administrationen utvärderats tidigare, bland annat i Resko? Varför göra det igen?

– Nej, vi gör inte samma sak igen. Resko var en inventering av vad som görs. Nu ska vi studera på vilka nivåer olika uppgifter ska skötas så att vi får ett så effektivt system som möjligt. Vilket stöd behöver institutionerna? Vad bör ligga på fakulteterna eller centralt?

Hur mycket tycker du att administrationen bör minska?

– En klar ambition är att administrationen som andel av de totala kostnaderna ska minska. Det är inte säkert att vi behöver skära i administrationen men vi borde kunna göra en del samordningsvinster. Då frigör vi mer resurser till kärnverksamheten.

På vilket konkret sätt ska institutionerna få mer att säga till om?

– Det är för tidigt att svara på. Men

Rektor Pam Fredman hoppas att omorganisationen ska leda till ett starkare lärosäte.

FOTO: HILLEVI NAGEL

institutionerna har under lång tid klagat på att de inte har de befogenheter som deras ansvar kräver. Det är ju ändå där 80–90 procent av vår verksamhet ligger. Det innebär att varje institution måste ha tillräcklig kompetens när det gäller ekonomi, personal och studentfrågor och ha den makt som krävs för att sköta sina uppgifter. Att en förändring behövdes har förresten fakulteterna också insett, flera av dem har ju självmant genomfört en omorganisation.

Vilken roll tycker du att fakulteterna ska ha?

– Fakulteterna ska fokusera på strategisk planering, övergripande styrning och kvalitetssäkring inom sina ansvarsområden.

Tanken från början var att förändra fakultetsstrukturen. Tycker du fortfarande att det är nödvändigt?

– Ja, absolut. Men förändringar måste få ta den tid som behövs. Min förhoppning är att vi kommer att ha

Att vi nu kan tala om ett starkt och enat universitet är en stor framgång. Men vi lever i en föränderlig värld där inga strukturer kommer att vara för evigt.

ett färdigt förslag klart senast 2014.

Vilken roll ska det nya utbildningsrådet ha i förhållande till institutionerna?

– Ansvaret för utbildningarna ligger på institutionerna men någonstans måste det finnas en samordning för universitetet som helhet. Det är det som blir rådets uppgift. Alla fakulteter ska vara representerade och här ska också nya utbildningar kunna tas fram och utvecklas. Men rådets uppgift är inte att lägga sig i detaljer utan det mesta arbetet ligger kvar på institutionsnivå.

Vilket är det viktigaste målet för omorganisationen?

– Att få en samordning så att vi blir ett mer sammanhållet universitet. Numera finns en samsyn som inte existerat tidigare om att detta är viktigt, vilket är ett stort steg framåt. Det har varit mycket diskussioner och medarbetarna har visat ett stort intresse för omorganisationen, vilket också ökat engagemanget för universitetets utveckling.

Många tycker att styrelsens beslut är ganska urvattnat och egentligen inte innebär någon större förändring. Vad anser du om det?

Vad tycker du om beslutet?

Barbara Czarniawska, PROFESSOR I FÖRETAGSEKONOMI:

– Det är ett typiskt byråkratiskt dokument med abstrakta ord som kan betyda vad som helst, plus några tecken på moderna trender (standardisering, transparens osv). Dokumentet kan mycket väl innehålla konkreta planer och intentioner men de är snarare gömda än förklarade. Beslutet blir verkligt och meningsfullt genom dess tolkningar, så det är bara att vänta och se hur olika fakulteter och institutioner kommer att tolka det. Som tur är, ingenting fungerar som planerat ...

Linn Raninen, VICE ORDFÖRANDE FÖR GÖTEBORGS UNIVERSITETS STUDENTKÅRER:

– Vi tycker det är bra att det görs en översyn av organisationen och hoppas att det kommer att stärka kärnverksamheten. Men det är viktigt att vi fortfarande har ett starkt studentinflytande på alla nivåer, framför allt på institutionsnivå. De föreslagna institutionsråden, där studenterna finns med, får inte degraderas till enbart rådgivande organ utan måste ha beslutsmandat. Det är en fråga som vi noga kommer att bevaka.

Ulf Bjereld, PREFEKT VID STATSIVETENSKAPLIGA INSTITUTIONEN:

– Jag är nöjd med att processen rullas tillbaka och att inga framhastade eller ogenomtänkta förändringar längre är på agendan. Men jag ser en risk för att det kollegiala styret kommer att urholkas, till exempel genom avskaffandet av institutionsstyrelserna.

Gunhild Vidén, PREFEKT FÖR INSTITUTIONEN FÖR SPRÅK OCH LITTERATURER:

– Rektor ska ha en eloge för den lyhördhet hon har visat för organisationens önskemål under processen, och för att ha hanterat ärendet utan prestige. På institutionsnivå välkomnar vi klarare linjer för stödverksamheten genom hela organisationen, men vi kan också känna en oro för att det blir ytterligare en period där mycket kraft och engagemang går åt till projektorganisationen.

Konstnärerna organiserar om

Konstnärliga fakulteten befinner sig i sluttampen på en större omorganisation. Men än är inga beslut fattade och vägen ligger fortfarande öppen, menar dekan Anna Lindal, som GU Journalen har talat med.

FOTO: JOHAN WINGBORG

Anna Lindal, dekan på Konstnärliga fakulteten.

Varför genomför ni en omorganisation?

– För snart två år sedan började vi med förändringsarbetet, långt tidigare än GU faktiskt. Vi kände att det behövdes en större samordning inom fakulteten. Institutionerna är olika stora och därmed olika sårbara och i stånd att planera och agera strategiskt. Den analysen som vi gjorde visade bland annat att vi varit för introverta och för nu-fokuserade och att vi behöver lyfta blicken och bli bättre på att samverka. Det ledde fram till Målbild 2020, som vi jobbar utifrån. När rektor satte i gång en omorganisation fick vårt projekt nytt bränsle och för oss är det också en ambition att stärka institutionernas handlingsutrymme.

Ett hundratal medarbetare är med i olika arbetsgrupper. Hur har ni lyckats skapa ett så stort engagemang bland personalen?

– Jag tror inte att man kan tvinga fram förändringar uppifrån. Vi skick-

ade ut en intresseanmälan till alla och fick in över 100 svar. Jag baxnade. Tänk att det finns ett så stort intresse på en liten fakultet där många lärare bara jobbar halvtid eller ännu mindre. Vi tillsatte 9 arbetsgrupper som består av medarbetare från alla institutioner. Målet har varit att skapa en så stor förankring som möjligt.

Idag finns det 7 institutioner inom fakulteten – vad är målsättningen?

– Huvudalternativet som fakultetsledningen förordar är två jämnstora institutioner, men det är inte klart än. I nuläget finns det ingen plan att flytta verksamheterna fysiskt. Det vore helt vansinnigt. Men om vi ska stärka institutionerna kan det dock bli aktuellt att flytta runt en del administration. Det finns också en spännande vision om att skapa ett sammanhållet konstnärligt campus vid Näckrosdammen – även om det ligger längre fram i tiden.

Vilken är den största oron, tror du?

– Det största hotet är att det inte ska bli någon verklig förändring, att man sätter i gång en massa processer som sedan inte leder till något. Det är en oro som jag tar på största allvar. Många lägger ner oerhört mycket arbete och tid och då blir såklart förväntningarna stora. Men organisationen är ju inte själva målet utan ett medel för att skapa bättre förutsättningar för utbildning och forskning att utvecklas i framtiden.

Samtidigt finns det en stark tradition att värna institutionernas särart och behov av autonomi – hur ska det gå till i en ny organisation som består av ett fåtal institutioner?

– Det är just det som är kärnfrågan. Svaret har jag inte idag. Det är det som vi ska komma fram till i vårt kommande arbete. Jag är mån om att värna institutionernas varumärken, men deras särart sitter inte i namnet, tror jag. För mig är det viktigt att man har en stark tillhörighet i ett ämnesområde. Först då kan man få i gång ett fruktbart samarbete över gränserna.

ALLAN ERIKSSON

Läs även debatten om Valand på fria ord

– Det är absolut inget urvattnat förslag! När man säger så tänker man på att vi väntar med en förändring av fakultetsstrukturen. Det viktigaste kvarstår dock, nämligen att skapa en samsyn om ett enat universitet. Det gäller att ta vara på den bredd vi har, både vad gäller forskning och utbildning och skapa de utbildningar som behövs för framtiden. Vi behöver luckra upp gränserna mellan olika områden och discipliner.

På vilket sätt kommer den nya organisationen att främja den samverkan mellan olika vetenskapsområden som alla vill ha?

– Starka discipliner är viktigt. Men också möten mellan olika discipliner är oerhört betydelsefullt. En gång i tiden fanns en filosofisk fakultet som innehöll nästan allt. Vi måste bli bättre på att utnyttja universitetets bredd.

Tidsplanen för projektet har skjutits fram. Varför?

– Det tar tid när saker och ting ska processas. Det viktiga är att vi kommer i gång med processen och vet i vilken riktning vi färdas. Men fram till 2014 ska vi ha tagit fram en ny organisation.

Var tror du att Göteborgs universitet befinner sig om fem år?

– Jag är säker på att Göteborgs universitet är ännu mer sammanhållet då. För bara några år sedan hade det varit omöjligt att ens enas om att vi är ett enda lärosäte. Att vi nu kan tala om ett starkt och enat universitet är en stor framgång. Men vi lever i en föränderlig värld där inga strukturer kommer att vara för evigt. Vi måste hela tiden förändra och anpassa oss till omvärlden.

EVA LUNDRÉN & ALLAN ERIKSSON

Dags igen för journalistträffar

» **"HAVET - MER ÄN BARA YTA."** Under den rubriken arrangerade universitetet ett journalistseminarium med föreläsningar av tio forskare från olika fakulteter och forskningsområden inom Göteborgs universitet.

– Seminariet var mycket lyckat och genomslaget över förväntan. Det har ringt journalister i flera dagar. På det hela taget ett professionellt

arrangemang. Jag hoppas vi får se mer sådant inom Göteborgs universitet, säger professor Kerstin Johannesson som stod för ett av huvudinslagen.

Seminariet lockade tio journalister från både riks- och lokalmedia och gav avtryck i tidningar, radio och sociala medier. Det var det första i en serie av återkommande seminarier med forskningsnyheter för journalister.

FOTO: CARINA ELMQVIST

NYHETER

Kris i bedömningsystemet

Det senaste decenniet har närmare 11 miljarder kronor satsats på så kallade excellenta miljöer. Det innebär att en mängd anslag koncentrerats till ett mindre antal forskare, nästan enbart män.

– **Bedömningarna har skett med hjälp av peer review. Att det skulle vara ett rättvist system är en myt som behöver avslöjas, menar Ulf Sandström.**

TANKEN VAR GOD, menar Birgitta Jordansson, prefekt vid institutionen för arbetsvetenskap, som lett arbetet på rapporten *Hans Excellens: om miljardsatsningarna på starka forskningsmiljöer*.

– Svenska forskare ägnar orimligt mycket tid åt att söka pengar som det dessutom inte är särskilt stor chans att de verkligen får. Tanken med excellenssatsningarna var att ge forskarna lite lugn och ro: istället för att jaga småpengar skulle de som verkligen var duktiga ostört kunna ägna ett antal år åt ett viktigt projekt.

FÖRST UT MED EN excellenssatsning var Stiftelsen för Strategisk Forskning som 2002 utlyste sex sexåriga anslag inom livsvetenskap. Åren därpå kom ytterligare tre utlysningar. Också Formas och Vinnova har satsat på starka miljöer, liksom Vetenskapsrådet, där främst Linnéstoden 2006 och 2008 innebar mångmiljonbelopp till sammanlagt 40 miljöer.

– Det betyder att närmare 11 miljarder kronor de senaste tio åren gått till strategiska satsningar. Dessutom

tillkommer ytterligare stöd från de skilda lärosätena i form av medfinansiering, förklarar Birgitta Jordansson.

Något verkar dock ha gått snett. Trots att kvinnor utgör 20–30 procent av forskarna inom medicin och naturvetenskap, och brukar få anslag i samma storleksordning, har de endast fått 12,7 procent av de excellenta medlen. Även yngre forskare har missgynnats och varken internationella erfarenheter eller entreprenörskap har gett fördelar.

Den geografiska fördelningen är

också anmärkningsvärd: Lunds universitet, som vanligen får omkring 14–17 procent av olika satsningar, har lyckats kamma hem 22 procent av excellensmedlen. Också de tekniska högskolorna KTH och Chalmers har gynnats, liksom Karolinska Institutet. De som förlorat på excellenssatsningarna är Göteborgs universitet samt de mindre högskolorna.

Dessutom har ett antal forskare fått fler än ett mångmiljonstöd. Hur mycket pengar som koncentrerats till hur många forskare beror på hur man räknar.

– Om man sätter forskningsledaren som mottagare av medlen har åtta män och två kvinnor lyckats samla på sig 100 miljoner kronor eller mer, förklarar Ulf Sandström, forskare på KTH och en av författarna till rapporten. En man har lyckats få hela 180 miljoner kronor. Man kan också räkna på ett annat sätt och dela anslagen lika mellan alla sökande i ett projekt. Gör man så visar det sig att en forskare fått hela fem anslag medan fyra forskare fått fyra anslag vardera.

BLAND DE 25 FORSKARE som fått mest pengar hör tio hemma på Karolinska Institutet medan sex finns i Lund. Den enda kvinnan är verksam i Uppsala.

– Poängen med satsningarna var ju att forskarna skulle få arbeta ostört utan att behöva jaga pengar.

Ändå har flera av de forskningsledare som fått stöd fortsatt söka och också fått ytterligare medel, påpekar Ulf Sandström.

Fördelningen av medel har skett med hjälp av kollegial granskning, peer review. Men

när det gäller SSF verkar det inte finnas någon dokumentation av hur de sakkunniga utsetts, förutom att stiftelsens direktör haft stort inflytande. Linnéansökningarna till VR granskades av internationella ledamöter från Kungl. Vetenskapsakademien, KVA. Det handlar om en samling forskare med en medelålder på över 70 år där endast 8 procent är kvinnor.

– Att peer review är ett rättvist system som garanterar att enbart de bästa kommer fram är en myt som behöver avslöjas, menar Ulf Sandström. Vad är bäst, vilka bestämmer det? De internationella ledamöterna i KVA har exempelvis hamnat där för att någon forskare i Sverige valt in dem. De är inte opartiska. När

ILLUSTRATION: KRISTINA EDGREN NYBORG

Sommarmingel i Vasaparken

Onsdag den 15 juni klockan 15.30–17.00
Universitetsbyggnaden i Vasaparken

GÖTEBORGS
UNIVERSITET

GU Journalen finns på engelska

GU JOURNALEN har lanserat en speciell pdf-version där ett urval artiklar presenteras på engelska. Se mer på www.gu-journalen.gu.se. Sprid gärna tidningen till gästforskare och andra intresserade. Du hittar även GU Journalen på Facebook.

vi jämförde dem som bedömt ansökningarna med dem som fått anslag fann vi en stark överensstämmelse vad gäller meriter och publiceringar. Det handlar inte om jäv egentligen utan om att man bara kan bedöma forskning som man själv har kunskap i. Områden som av olika skäl saknade representation i bedömarkommittéerna, kanske för att de var ovanliga eller utmanande, blev därför utan pengar. Det innebär att när man väljer ut vilka som ska bedöma anslagen väljer man samtidigt ut vilken inriktning som kommer att få medel.

ATT BEDÖMNINGSKOMMITTÉER ofta domineras av äldre män är inte så konstigt, menar Birgitta Jordansson. Det tar tid att bedöma ansökningar, något som aktiva forskare inte har så

det alltså en massa yngre forskare som aldrig får en chans att meritera sig till större anslag.

HAR DÅ SATSNINGARNA trots allt lett till ny och spännande forskning?

– Vi har gjort en citeringsanalys för att undersöka produktiviteten före och efter anslagen, berättar Birgitta Jordansson. Analysen visar att de grupper som fått pengar varken blivit mer eller mindre produktiva än de grupper som fått avslag. Det kan bero på att man gett anslag till forskare som redan är på topp och därför inte kan bli så mycket bättre.

Nu ska VR och SSF utvärdera excellenssatsningarna.

– Att anslagsgivarna utreder sig själva innebär ett allvarligt systemfel som knappast ger någon större tro-

system utan, precis som alla andra mänskliga verksamheter, kan gå snett. Det är dock svårt att hitta alternativ som inte har egna brister. Motsatsen, att någon utan vetenskaplig kompetens ska välja, är inte så lockande, och bibliometriska modeller eller andra kvantifierade system förutsätter också bedömningar av vad som bör räknas, och begränsas av vad som låter sig räknas eller jämföras.

– Det viktigaste är nog att ha flera sorters spelare på planen och inte bara en enda. Alla kan inte anfalla, någon måste täcka upp där bak också.

GÖRAN BLOMQVIST,
vd för Riksbankens
Jubileumsfond (RJ):

– Vi har forskningsprogram i samma storleksordning som Linnéstöden men

har jobbat på ett annat sätt. Vi har inte bjudit in universitetsledningarna att komma med förslag utan låter forskarna själva formulera sina frågor. Eftersom vi ger medel inom det humanistisk-samhällsvetenskapliga fältet har vi heller inte haft så stora problem med att hitta även kvinnliga sakkunniga.

– Sammansättningen av bedömningspanelen är ett av de viktigaste men också svåraste uppdragen. Det gäller att kartlägga vilka sakkunniga som finns och inte bara ta dem som är i närheten. Detta måste få ta tid. De sakkunniga som RJ anlitar ska inte bedöma framgången genom bibliometri eller citeringar utan ta ställning till ansökans vetenskapliga kvalitet och betydelse.

– Det känns egendomligt att man gör stora satsningar på excellens utan att i förväg ha gjort någon konsekvensanalys. Nu har ett antal lärosäten fått stora förpliktelser som det är tveksamt om de klarar av. Yngre forskare och kvinnor har missgynnats och en befogad fråga är vad som kommer att göras för att korrigera detta.

PÄR OMLING,
tidigare generaldirektör för
Vetenskapsrådet (VR):

– Rapporten är för kategorisk. Man menar exempelvis att de projekt som fått pengar inte blivit

framgångsrika. Det har man kommit fram till genom citeringsanalyser som inte är ett bra mått på kvalitet och heller inte allmänt accepterat bland forskare.

– Det är också en missuppfattning att excellenssatsningarna tog pengar från andra stödformer. Tvärtom ökade VR:s stöd till individuella forskare under samma period. Att de här satsningarna kräver motfinansiering från lärosätena är däremot ett bekymmer. Men jag tycker att VR hittade en bra lösning: vi räknar nämligen löner och lokaler som motfinansiering, alltså utgifter som lärosätena redan har.

– Det stämmer att kvinnor missgynnades vid första Linnéansökan men i andra omgången ställde vi nya krav på en jämställdhetsplan som nu ska utvärderas. Det innebar att vi såg medel till förväntad andel kvinnliga forskare, alltså cirka 30 procent.

– Trots mina invändningar tycker jag att rapporten tar upp en viktig diskussion. Vi behöver ett bättre system som uppmärksammar olika problem vid anslagstilldelning, inte minst jämställdhetsaspekten.

EVA LUNDRÉN

Att peer review är ett rättvist system som garanterar att enbart de bästa kommer fram är en myt som behöver avslöjas.

gott om. Men det leder till att nydanande projekt av yngre, ofta kvinnliga forskare, har svårare att få stöd.

– Stora satsningar där mycket pengar står på spel verkar dessutom i sig gynna traditionell forskning. Man vågar helt enkelt inte satsa flera miljoner på osäkra kort. Vi står förresten inför samma problem nu här i Göteborg efter RED 10-utredningen: Å ena sidan verkar det rättvist att ge mer resurser till de miljöer som fått högsta betyg. Å andra sidan är ju de redan på topp, så kanske borde vi istället satsa på dem som har potential att bli bra?

Denna osäkerhet har lett till att excellenssatsningarna blivit ytterligare ett exempel på vad som kallas för Matteuseffekten: åt den som har ska vara givet.

– Forskare som redan fått stora anslag måste förstås vara bra, alltså är chansen stor att de får pengar också nästa gång de söker, förklarar Birgitta Jordansson. Till slut har de som fått mest så mycket pengar att de inte hinna utnyttja allt, vilket bland annat visas av alla outnyttjade resurser lärosätena nu sitter på. Samtidigt finns

värdighet, menar Ulf Sandström. Vad de kommer att få förklara är hur de kunnat låsa fast framtida forskning i Sverige vid sådant som är gammalt istället för att ta fram det som är riktigt nydanande.

Vad tycker du om excellenssatsningarna?

RANGNAR NILSSON,
forskningsrådgivare vid
Göteborgs universitet:

– Det är inte fel att satsa på excellens men det blir problematiskt när alla finansärer plötsligt

ska göra samma sak. Det är som en fotbollsmatch för fyraåringar där alla springer på bollen. När väldigt mycket pengar går till några få projekt innebär det också att andra projekt blir utan, särskilt som de excellenta satsningarna ju också innebar motfinansiering från lärosätena. Skulle någon av mångmiljonsatsningarna visa sig vara fel blir den alltså väldigt fel.

– Vi måste också erkänna att kollegial granskning inte är ett felfritt

Rapporten Hans Excellens

Rapporten *Hans Excellens: om miljardsatsningarna på starka forskningsmiljöer* är skriven på uppdrag av Delegationen för jämställdhet i högskolan. Författare är Ulf Sandström, Agnes Wold, Birgitta Jordansson, Björn Ohlsson samt Åsa Smedberg. De excellenta satsningar som undersökts är: Stiftelsen för Strategisk Forskning (SSF) satsningar 2003 och 2006, Vinnovas satsningar 2006 och 2007, Vetenskapsrådets (VR) satsning 2005 samt Linnéstöd 2006 och 2008, samt Institute Excellence Centers och Berzelii Centra.

Läs också på Nationella sekretariatet för genusforskning hemsida: www.genus.se.

Här är det doktorand Maha El Shahawy som studerar en odling av en tand. Till vänster står forskningslaborant Kristina Hallberg, professor Anders Linde och till höger docent Amel Gritli-Linde.

Bland världens bästa

Oral biokemi är ett av fyra områden där GU ligger i den absoluta världstopp. Bakom framgångarna finns en mycket liten forskargrupp med knappa resurser. Förklaringen? Hårt arbete och nyfikenhet.

UTSIKTEN HÄRIFRÅN är svårslagen. Avdelningen för oral biokemi ligger högst upp på 8:e våningen i Odontologens betongbyggnad. De svarta lådorna med mikroskop har precis stuvats undan i seminarierummet efter en kurs för tandläkarstudenter. De ljusa och topptrustade laboratoriesalarna planerades särskilt för denna typ av forskning för 12 år sedan.

– Här jobbar vi hela dagarna med cell- och vävnadsprover, säger Amel Gritli-Linde, som visar oss runt.

Det har nu gått några veckor sedan RED 10-rapporten presenterades och de har fått lite tid att smälta den goda nyheten att oral biokemi fick det högsta betyget ”outstanding” när det gäller forskningskvalitet och produktion.

Enligt den internationella bedöm-

margruppen har den lilla enheten publicerat ett antal vetenskapliga artiklar av exceptionellt hög kvalitet inom ett mycket konkurrensutsatt område. Mest imponerade verkar bedömarna vara över att forskargruppen har lyckats bryta sig loss från traditionell odontologisk forskning för att bedriva grundforskning och biovetenskap på en hög nivå. Dessutom konstateras att sådan verksamhet normalt sett finns inom forskningsmiljöer med ett stort antal anställda och välfinansierade forskningslaboratorier.

Hur överraskade blev ni över omdömet i RED 10?

– Vi visste att det vi håller på med är bra. I externa utvärderingar hamnar vi alltid högt, men att vi skulle få toppbetyg var en positiv överraskning, säger Anders Linde som snabbt påpekar att det till stor del är hans frus förtjänst. Men något firande har de ännu inte hunnit med.

– Nej, det är en vanlig dag på jobbet, säger han och skrattar. Prefekten och några till har hört av sig och gra-

tulerat men på det hela taget har det varit tyst.

– Vi är som en sparv i trandansen på Odontologen, fortsätter han. Vår verksamhet är udda jämfört med all klinisk forskning som bedrivs här.

FORSKARGRUPPEN inom oral biokemi är mycket liten. Den består av docent Amel Gritli-Linde och hennes make, professor Anders Linde. I gruppen finns också två doktorander, Maha El Shahawy och Claes-Göran Reibrink, forskningslaborant Kristina Hallberg och intendent Katarina Nobelius.

– För att producera bra forskning måste du gilla det du håller på med och tycka att det är meningsfullt. Men det är alltid hårt arbete som ligger bakom, säger Amel Gritli-Linde. Det finns inga genvägar. Jag tror att bedömargruppen var imponerad över att vi utför denna typ av forskning i en miljö där nästan alla andra håller på med klinisk forskning och att vi under mycket lång tid har haft extern finansiering.

Gruppen har under lång tid arbetat

över ämnesgränserna och publicerat artiklar i högt rankade tidskrifter utanför det traditionella odontologiska området.

– Det finns ett stort antal vetenskapliga tidskrifter för odontologisk forskning, men om man gör något som är riktigt bra om benläkning är det också intressant för till exempel ortopedier.

DET SOM FORSKARGRUPPEN studerar är framför allt hur munhålans vävnader utvecklas, vilka som är mekanismerna bakom och hur olika molekylära signalsystem samspelar. Denna signalering spelar en viktig roll för den tidigare utvecklingen av bland annat tändernas emalj. Om signalerna inte fungerar som de ska kan det leda till defekter som läpp-, käk-, och gomspalt, eller att tumörer bildas.

– Det är samma signalerande molekyler som du hittar i andra organ, till exempel i lungor, njurar, hjärta och hjärna. Genom att studera hur cancer bildas i tungan kan upptäckter även appliceras på andra områden.

Amel Gritli-Linde citerar den franske kemisten och biologen Louis Pasteur som myntade: "Slumpen gynnar det förberedda sinnet." Genom att läsa annat kan man se nya sammanhang. Som exemplet med bananflugan – alla molekylärgenetikers favoritflygfä – som hon studerar just nu. Många av dess gener dyker upp i närbesläktade varianter hos helt andra arter som möss och människor. En mutation av en viss gen hos bananflugan ledde till att cellerna började uppföra sig som tumörceller, något som gruppen iakttagit hos möss med en liknande molekylär defekt. Hur kan denna upptäckt bidra till att lösa gåtan med hur cancer bildas i munhålan?

TROTS ATT GRUPPEN är internationellt känd har det ändå varit svårt att rekrytera forskare från andra discipliner, berättar Amel Gritli-Linde, som disputerat i Frankrike.

– Det är inte tillräckligt glamoröst att komma hit, tyvärr. Många har fördomar om vår verksamhet eftersom vi verkar inom odontologin.

När avdelningen för några år sedan utannonserade två doktordiplomplatser efter Vetenskapsrådets satsning på en nationell forskarskola fick de bara ansökningar från tandläkare.

– Vi ville även locka någon molekylärbiolog eller biokemist men det gick inte. I andra länder är det inte alls lika disciplinstyrt, säger Anders Linde som bland annat utvärderat den holländska odontologiska forskningen, där hälften av de forskarstuderande och många lärare kommer från andra discipliner.

Laboratoriearbetet tar mycket tid och de måste jobba extra hårt för att ligga jämtes med andra, mer resursstarka forskargrupper runt om i världen.

Vilka är de viktigaste framgångsfaktorerna?

– Allra viktigast är hängivenhet och envishet, att man inte ger upp. Men lika viktigt är att man behandlar sina kollegor med respekt och värme, vi är som familj här och tar hand om varandra. Alla bidrar lika mycket, säger Amel Gritli-Linde.

– Dessutom är det spänningen, fortsätter hon med stora yviga rörelser. Alla som håller på med experiment är nyfikna på resultatet. Även efter tio misslyckade försök biter man ihop och gör ett nytt experiment dagen efter. Känslan när man lyckas är obeskrivlig.

Vi återvänder till Anders Lindes tjansterum och diskuterar den

senaste tidens fokusering på starka forskningsmiljöer, som Anders Linde tycker är särskilt olycklig.

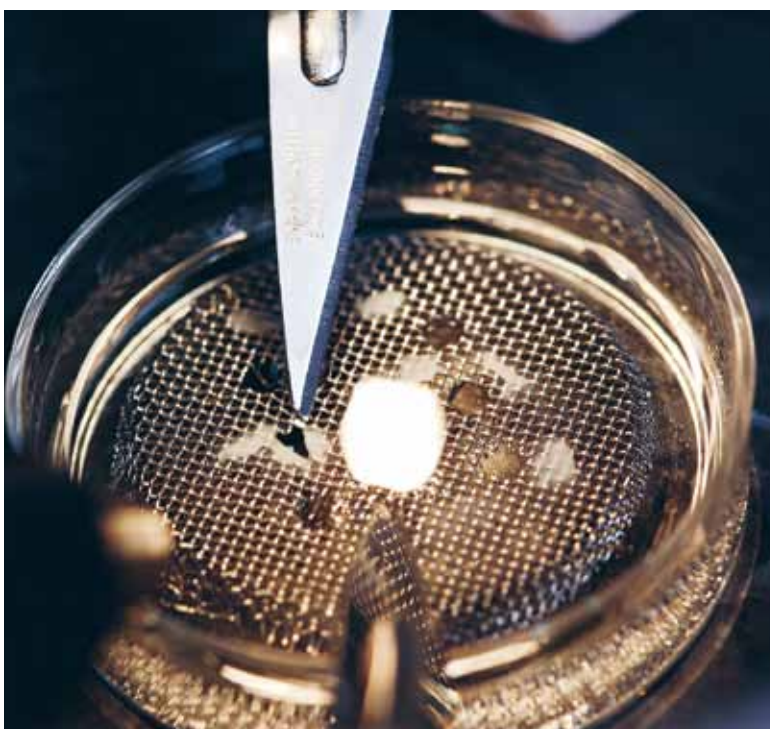
– Dagens forskningspolitik styrs av kortsiktiga behov och för mycket av politik. Som tur är har pendeln börjat svänga tillbaka, men miljontals kronor har satsats på forskargrupper som redan har passerat sin storhetstid. Det blir väldigt lite av nyskapande forskning. Dessutom finns en övertro på snabba resultat eftersom den här typen av forskning tar tid.

Amel Gritli-Linde bryter in och fortsätter på engelska:

– Det finns inga bevis för att stora grupper är mer kreativa än små, snarare är det tvärtom.

Nu väntar de med spänning på vad som kommer att bli resultatet av rapporten.

– Med tanke på hur mycket tid och pengar som lagts ner på denna granskning, blir det intressant att se vilka slutsatser universitetet nu drar av det hela. För egen del hoppas jag att vi får möjlighet att utöka vår grupp, säger Amel Gritli-Linde som värnar om återväxten, att det finns personer som kan ta över.

Överst: Oral biokemi är exempel på en synnerligen framgångsrik forskningsmiljö, enligt RED 10. Nu undrar Anders Linde och Amel Gritli-Linde vad som kommer att hända efter rapporten.

Odling av tandvävnader som precis plockats fram från värmeskåpet.

Tuff kritik

Några fick toppbetyg, andra rätt goda omdömen medan vissa fick ganska tuff kritik. En av dem som inte föll så väl ut var institutionen för kulturgeografi och ekonomisk geografi.

BEDÖMARGRUPPEN övergripande slutsats av institutionens nuvarande forskning är att den är "insufficient". Vad gäller organisationen och forskningens infrastruktur samt samarbeten utdelades betyget "poor".

– Vi har tagit till oss kritiken och dragit i gång ett stort förbättringsarbete utifrån

Anders Larsson

det som har kommit fram, säger prefekt Anders Larsson, som menar att resultatet inte kom som en total överraskning, även om tonen i rapporten blev betydligt tuffare än han kunnat ana.

Anders Larsson tycker dock att rapporten inte ger en helt rättvisande bild. Som i alla granskningar är det bara vissa saker som lyfts fram.

– De hade bara tillgång till en begränsad mängd information. Sedan valde de en tidsperiod under vilken vi har genomgått en generationsväxling. Jag vill inte skylla ifrån mig men riktigt så nattsvart som panelen ger sken av är det inte. Framför allt känner vi inte igen oss i bedömningen av kontakter och samarbeten. Vi har många internationella kontakter som tydligen inte kommer fram i denna typ av utvärdering.

– En sak som inte kommer fram är att vi ligger i topp på Handelshögskolan över vilka som drar in mest externa medel per forskare.

UTVÄRDERARNA pekar bland annat på att institutionen har en tung undervisningsbörda.

– Vi har mycket undervisning, men den bygger inte på ekonomiska resurser från forskningen, säger Anders Larsson. Dock måste balansen mellan forskning och undervisning bli bättre. Det är klart vi behöver mer resurser men det är som att slå in öppna dörrar: Vem behöver inte det?

Bedömargruppen är även kritisk mot indelningen av forskningen i fem områden, vilket den upplever fragmentiserande.

– Vi har inlett ett arbete där vi ska se hur forskningsmiljön ska organiseras för att bli tydligare. Men att den skulle vara splittrad är kanske mer en effekt av hur vi valde att presentera oss själva.

Panelgruppens studiebesök varade i 1,5 timme, vilket Anders Larsson tycker var väl kort tid för att få en samlad bild av institutionens verksamhet.

– Min uppfattning var att de redan hade bestämt sig innan de träffade oss. Det var bitvis frustrerande.

ALLAN ERIKSSON

Genus och havsmiljö

» **HAVSMILJÖINSTITUTET** och Nationella sekretariatet för genusforskning har flyttat till nya lokaler. De finns nu i rektorsvillan intill Annedalsseminariet.

– Vi trivs jättebra, säger Kerstin Alnebratt, föreståndare för genussekretariatet. Det vi har gemensamt med havsmiljöinstitutet är att vi båda har ett nationellt uppdrag och jobbar

mot andra lärosäten, vi har alltså mycket att lära av varandra. Genusforskning finns ju vid alla fakulteter och att vi nu dessutom hamnar närmare en del samhällsvetenskapliga forskare känns verkligen stimulerande.

NYHETER

De vet vad svenskarna tycker

Nyvalet till regionen 15 maj får åtminstone några personer att gnugga händerna av glädje. Det är forskarna vid SOM-institutet som nu fått ytterligare en anledning att undersöka hur vi väljare tänker och agerar.

Nu fyller institutet 25 år och har alltså unika möjligheter att jämföra förändringar i svenska folkets attityder under ett kvarts sekel.

SAMTIDIGT SOM REGERINGEN i Stockholm den 13 april presenterade sin budget lade SOM-institutet fram sin undersökning av vad svenska folket tycker. SOM-seminariet, som lockade ett femtiotal intresserade, handlade dock inte bara om ekonomi utan också om kungahuset, medier, korruption samt om sambandet mellan kulturutövande och lycka. Vilka är det då som svarar på alla dessa frågor?

– SOM-befolkningen består av 16–85-åriga svenska och utländska medborgare, bosatta i Sverige, förklarar föreståndaren Henrik Ekengren Oscarsson. Vi ställer främst frågor i postenkäter och svarsfrekvensen är cirka 60 procent.

Tre saker gör SOM-institutet unikt: Dels är det oberoende forskare som håller samman undersökningarna. Det finns alltså inga kommersiella eller ideologiska intresser bakom institutet. Dels redovisas alla resultat öppet så att vem som helst kan ta del av dem. Och dels ägnar man sig hela tiden åt metodutveckling. Mycket arbete läggs ner på att göra frågorna begripliga och de följs också upp med telefonintervjuer och personliga besök. Även bortfallet analyseras.

ÅRETS SOM-SEMINARIUM tog bland annat upp den direktonala åsiktsröstningsteorin. Vilket alltså betyder?

– Det handlar om graden av polarisering mellan olika parter, förklarar Henrik Ekengren Oscarsson. Partier som intar en ytterlighetsposition inom olika frågor har lättare att föra fram sin politik än partier som kanske upplevs som mer diffusa. Vi har därför analyserat 41 sakfrågor för att undersöka vilka partier som är så kallade

FOTO: JOHAN WINGBORG

Henrik Ekengren Oscarsson leder SOM-institutet som firar 25-års jubileum.

flankpartier i Sverige.

Bland annat visar det sig att Vänsterpartiet profilerar sig när det gäller inställningen till friskolor, sex timmars arbetsdag och privata företag inom äldre-vården. Sverigedemokraterna utmärker sig inte bara i flyktingfrågan utan också när det gäller att sänka skatten på alkohol och tillåta försäljning av starköl, vin och sprit. De vill också återinföra värnplikten och minska prestödet. I en fråga står faktiskt Sverigedemokraterna och Vänsterpartiet nära varandra: det gäller utträde ur EU.

– Centerpartiet och Kristdemokraterna är de partier som i denna undersökning har minst ytterlighetsåsikter. De har alltså inga frågor de kan mobilisera väljarna kring, vilket borde vara bekymmersamt för dem. Å andra sidan har vi alltså bara undersökt 41 åsikter, det kan förstås finnas starka uppfattningar också inom dessa partier som vi inte tittat på.

Marie Demker, professor i statsvetenskap, har undersökt inställningen till flyktingar. Trots Sverigedemokraternas framgångar har svenska folket blivit alltmer positivt till flyktingmottagande sedan 1990 då undersökningen började. Och universitetslektor Ingela Wadbring visade att papperstidningen fortfarande är populär, även om intresset sakta är på väg neråt.

SOM-institutet har också gjort en undersökning av inställningen till korruption. Den visar bland annat att svenskarna gör

skillnad på den privata och offentliga sektorn: om en privatläkare låter en släkting gå före i vårdkön är det inte lika illa som om en offentliganställd läkare gör det. Yngre verkar också ha en mer accepterande inställning till korruption än äldre. Så hur är det då med göteborgare, hur korrupta är vi?

– Jo, det finns faktiskt en intressant skillnad jämfört med övriga landet, berättar Henrik Ekengren Oscarsson. Göteborgare anser oftare än andra att offentliga tjänstemän och företagare är inblandade i någon typ av korruption. Men vi är också mer accepterande när det gäller gåvor från företagare till offentliga tjänstemän. Vilket är bekymmersamt.

EVA LUNDGREN

SOM-institutet

SOM står för samhälle, opinion och massmedier. Institutet startade 1986 av Sören Holmberg och Lennart Weibull. Så småningom utökades gruppen med Lennart Nilsson. Institutet är helt oberoende och verkar i samhällets och forskningens tjänst. Man samarbetar både med andra universitet, andra myndigheter samt med Svensk Nationell Datatjänst, den svenska noden i ett nationellt nätverk av dataarkiv. SOM-institutet gör både nationella undersökningar och undersökningar i Göteborgsregionen, Västra Götaland, Skåne och Värmland. Dessutom görs student- och ungdomsundersökningar. Till detta tillkommer regelbundet specialundersökningar. Resultaten presenteras i böcker, rapporter och specialanalyser. För mer information: www.som.gu.se

Svenskarna har

- stort förtroende för sjukvården, universiteten samt radio-tv,
- ganska stort förtroende för polisen, Riksbanken, domstolarna, grundskolan, FN samt möjligen kungahuset och bankerna,
- neutral syn på riksdagen, Svenska kyrkan, dagspressen, regeringen samt storföretagen och kommunstyrelserna,
- ganska eller mycket lågt förtroende för försvaret, de fackliga organisationerna, EU-kommissionen, de politiska partierna och Europaparlamentet.

Den nya boken *Lycksalighetens ö* utkommer 28 juni.

36000

» **SÅ MÅNGA SÖKTE** Göteborgs universitets kurser eller program i första hand. Det är fler än till något annat universitet eller högskola i Sverige. GU behåller sin ställning som ett av de populäraste lärosätena i landet.

Drygt 200

» **AVGIFTSSKYLDIGA STUDENTER** har sökt till Göteborgs universitet till hösten 2011. De flesta har sökt till masterprogram. Men hur många som faktiskt kommer att börja studera är ännu oklart. Det beror bland annat på vilka studenter som får uppehållstillstånd av migrationsverket. Av de sökande har 12 studenter fått stipendier av Svenska institutet.

6000

» **SÅ MÅNGA BILDER** finns nu i GU:s bildbank. Gå till www.gu.se/bild

Miljöavgift på alla flygresor

Pengarna går till miljöprojekt

Nu ska alla flygresor i tjänsten klimatkompenseras, enligt ett beslut av rektor.

Den extra avgift som läggs på biljetten går till utvecklingsprojekt som leder till minskad klimatpåverkan.

GÖTEBORGS UNIVERSITETS klimatstrategi 2010–2015 antogs förra året och målet är att minska utsläppen med minst 20 procent jämfört med 2008. Övriga utsläpp ska klimatkompenseras.

Modellen som universitetet har valt är att den som flyger betalar enligt "polluter pays principle".

– Det är en rättvis princip: den som förorenar ska betala för utsläppen, säger miljöchef Eddi Omrcen.

– Problemet med flyget är att det inte bär sina

verkliga miljökostnader. Det här innebär att vi tar ansvar för våra utsläpp. Stockholms universitet har redan infört samma modell och det fungerar smidigt utan något knorr.

På senare år har det vuxit fram en

Det är en rättvis princip. Den som förorenar ska betala för utsläppen.

stor marknad av företag och organisationer som erbjuder klimatkompensation. För Göteborgs universitet har valet trots allt varit enkelt, menar Eddi Omrcen. Investeringar kommer att ske i FN-godkända så kallade Clean Development Mechanism-projekt som också uppfyller kvalitetsmärkningen

FOTO: JOHAN WINGEBORG

Gold Standard, vilken stöds av bland annat WWF och Greenpeace.

– Det är det bästa som finns idag, säger Eddi Omrcen. Gold Standard är lite dyrare än andra alternativ men har hög säkerhet och hög trovärdighet. Projekten leder inte bara till en faktisk reduktion av klimatutsläpp, utan Gold Standard har också en social dimension: att bidra till hållbar utveckling, bättre löner och att säkerställa lokalt inflytande.

Exempel på satsningar kan vara vindkraftverk i Nicaragua eller biomassakraftverk i Indien.

FÖR DEN SOM BOKAR en resa via den upphandlade resebyrå Via Travel kommer det inte att bli någon skillnad mot idag. Avgiften läggs på flygbiljetten och administreras av resebyrån. Vad det kommer att kosta är inte helt klart, men det blir sannolikt tre olika schabloner med fasta priser: Norden, cirka 40 kr/väg, Europa, 90 kr/väg och övriga världen, 240 kr/väg. Räkna alltså med ett tillägg på närmare 500 kronor för en resa tur och retur till New York.

Det ska inte heller gå att smita undan genom att boka en resa med en icke-upphandlad resebyrå eftersom ekonomiavdelningen i efterhand kommer att gå igenom alla resetransaktioner och fakturera avgiften.

Men kommer klimatkompensation verkligen att förändra våra resmönster?

– Nej, det tror jag inte. Men om man får lägga på 500 kronor för en USA-resa då ser man den verkliga prislappen. Kanske innebär det att man börjar se om det finns alternativ, som att börja använda videokonferens. Det är i alla fall ett steg i rätt riktning.

Eddi Omrcen menar att det inte alls handlar om att förbjuda resor. Tvärtom framhåller han hur viktigt det är med resor för att kunna vara ett internationellt universitet.

– Man får flyga hur mycket man vill, så länge som resorna klimatkompenseras. Min förhoppning är att den extra avgiften leder till att man tänker efter en gång extra innan man bokar en resa någonstans i världen. Långa flygresor handlar inte bara om miljö

utan är också en arbetsmiljö- och säkerhetsfråga för våra anställda.

ALLAN ERIKSSON

Detta innebär beslutet

- Alla flygresor i tjänsten klimatkompenseras från och med 1 juni.
- Klimatkompensation sker genom investering i Clean Development Mechanism-projekt, som godkänns av FN och uppfyller kvalitetsmärkningen Gold Standard. Dessa projekt ska leda till en faktisk minskning av utsläppen och bidra till en hållbar ekonomisk utveckling.
- Kostnaden läggs på flygbiljetten.

Under 2010 uppgick koldioxidutsläppen från GU:s flygresor till cirka 3 500 ton. Den totala kostnaden blir cirka 1,7 miljoner kronor per år.

Det är tänkt att flyget ska ingå i EU:s utsläppshandelsystem från 2012, vilket kan innebära att GU inte behöver klimatkompensera flygresor i framtiden.

GU ligger i topp

► **Elva myndigheter**, däribland Göteborgs universitet som enda svenska lärosäte, får högsta poäng i Naturvårdsverkets ranking över myndigheters miljöledningsarbete. För det krävs bland annat att myndigheten är miljöcertifierad och att det genomförs årliga revisioner av miljöarbetet. Göteborgs universitet är en av tjugo miljöcertifierade myndigheter.

Ny utbildning om IT och lärande

► **I höst startar ett** masterprogram som ger kvalificerad kunskap för att förstå, analysera och använda IT för lärande och kommunikation. Utbildningen riktar sig främst till utbildningsansvariga inom skola och arbetsliv, lärare, kommunikatörer, personalutvecklare, bibliotekarier samt till dem som arbetar med design inom IT-industrin. Utbildningens kurser vid Utbildningsvetenskapliga fakulteten genomförs i samarbete med IT-fakulteten.

Moderniserat läkarprogram

► **En konkret åtgärdsplan** sjsätts nu för att modernisera läkarutbildningen i Göteborg, bland annat genom satsningar på professionell utveckling, internationalisering och forskningsanknytning. Det var Högskoleverkets rapport 2007 som blev startskottet för förändringsarbetet. Efter kritiken gick studenter och lärare igenom alla kurser inom programmet. Åtgärdsplanen genomförs fram till 2012.

Slutet för Cefos?

► **Samhällsvetenskapliga fakulteten** planerar att lägga ner Cefos, Centrum för forskning om offentlig sektor.

– Det finns mycket god och innovativ forskning vid Cefos. All denna forskning äger sitt självklara existensberättigande, säger dekan Helena Lindholm Schulz.

Men enligt RED 10 och fakultetens egna utvärderingar saknas det en sammanhållen forskningsidé eller vision kring vad Cefos verksamhetsfokus bör vara.

– Den forskningen kan därför likaväl läggas någon annanstans och bli stärkt av och samtidigt stärka andra forskningsmiljöer, säger Helena Lindholm Schulz, som i maj kommer att lägga fram ett förslag till fakultetsnämnden om avveckling av Cefos.

Nya professorer

► **Hela 41 nya** professorer installerades i konserthuset 6 maj dessutom välkomnades 25 gästprofessorer och adjungerade professorer. Installationen är en av universitetets största högtider. Läs mer om detta i nästa nummer!

Många struntar i friskvårdspeng

Anställda vid Göteborgs universitet har rätt till en friskvårdspeng på 1 500 kronor per år.

Men bara var tredje kvitterar ut ersättningen. Varför inte fler?

UNDER 2010 VAR DET 1 989 personer som utnyttjade friskvårdsbidraget, det vill säga cirka 35 procent av de anställda. Men att det inte är fler som tar vara på möjligheten har tillförordnade personaldirektören Hilding Sjödén inget bra svar på.

– Det är svårt att svara på. Jämfört med andra organisationer ligger vi ändå bra till. Men det är klart att det kan bli betydligt bättre, säger han.

Varje heltidsanställd har rätt till 1 500 kronor i friskvårdsbidrag per år för att till exempel kunna köpa motionskort på någon friskvårdsanläggning. För den som arbetar deltid eller mindre utgår en ersättning på 750 kronor.

Iris Alfredsson är biträdande före-

ståndare på Svensk nationell data-tjänst, vars lokaler ligger i Gegerfeltska villan, ett stenkast från Fysiken.

– Jag tycker att det är en jättebra förmån och det vore bra om fler utnyttjade den. Det kan vara en tröskel man ska ta sig över. Det räcker inte att bara skaffa ett kort, sedan gäller att utnyttja det också, säger hon.

HILDING SJÖDÉN tror att det finns ett mörkertal, många motionerar utan att det kostar något. Möjligen kan ersättningsnivån upplevas som låg, spekulerar han.

– Att höja friskvårdsersättningen har diskuterats en längre tid men idag ligger den på 1 500 kronor och det räcker knappast till ett kort på Friskis & Svettis.

Personalavdelningen har hittills inte gjort någon utvärdering av friskvårdssatsningen.

Men har ni informerat tillräckligt om möjligheten att få ersättning?

– Ja, det finns bra information på webbplatsen. Jag tror att det är ganska välkänt. När satsningen lanserades för några år sedan fick vi en väldigt positiv respons.

Kan det vara så att många upplever att reglerna för vad som räknas som friskvård är för strikta?

– Nej, reglerna har tvärtom mildrats. Till och med kontorsmassage, motionsdans och kostrådgivning räknas som friskvård. Det är en stor förmån för de anställda samtidigt som det är en investering för arbetsgivaren, säger Hilding Sjödén.

Alla anställda har också rätt att motionera på arbetstid en timme per vecka. Men hur många som utnyttjar den möjligheten går inte att få fram uppgifter på.

ALLAN ERIKSSON

Bilpool för hela GU

Nu är det grönt ljus för alla anställda att nyttja GU:s bilpool.

– Ett fantastiskt bra initiativ, menar miljöchef Eddi Omrcen.

HITTILLS HAR universitetets bilpool endast varit öppen för anställda vid gemensamma förvaltningen, universitetets ledning och Konstnärliga fakulteten. Nu utvidgas tjänsten till hela universitetet, vilket innebär att GU:s fyra bilar, varav tre står i Vasaparken och en på Wallenbergs konferenscentrum, blir tillgängliga för fler.

– Nu har vi äntligen fått en bilpool för hela universitetet, säger Eddi Omrcen. Det är en del av GU:s klimatstrategi och ett komplement till övrigt resande så att man slipper använda egen bil i tjänsten. Ur arbetsmiljö- och säkerhetsperspektiv är det så klart mycket bättre om våra anställda kan använda säkra och miljöklassade bilar i tjänsten.

Fyra bilar, som är strajpade med GU:s logga, är reserverade för universitetets anställda. Den som registrerar sig får automatiskt tillgång till Sunfleets bilpark i hela landet.

FOTO: STEFAN IDEBERG

En utvärdering av bilpoolen, som gjordes 2009, visade att användarna är mycket nöjda.

– Vi trodde att många fler skulle tycka att det var krångligt och besvärligt att boka, men så var det inte. Det är ju bra att man har lite extra tid första gången. Sedan är det inga problem alls. Nu krävs det att man uppmärksammar satsningen och visar praktiskt hur det går till att hyra en bil.

Men är det verkligen miljömässigt viktigt att uppmuntra anställda att köra i tjänsten?

– Det är absolut diskutabelt att köra bil i innerstaden. Men det är ju bättre att köra säkra och miljöklassade bilar än att ta egen bil. Bäst fungerar det vid halvlånga resor, där det saknas bra kollektivtrafik.

Eddi Omrcen ser gärna att universitetet nu skärper reglerna om egen bil i tjänsten och minskar antalet parkeringsplatser i city.

Mer information finns på hemsidan: www.gf.adm.gu.se/gronaresor/bilpool.

ALLAN ERIKSSON

Daniel Johansson,

INSTITUTIONEN FÖR MARIN EKOLOGI, TJÄRNÖ

Ryggsäcken är en vattentät Klättermusen Ratatosk, bra att ha på paddling, vandring och andra friluftaktiviteter.

– Man rullar bara ihop och knäpper igen den, och slipper krånglande dragkedjor, säger Daniel.

I väskan ligger en frukt och en Ramlösa-flaska, fylld med vanligt kranvatten. Daniel försöker undvika att köpa vatten. Hans iPhone, som bland annat innehåller sjökort, ligger oftast i fickan, men hörlurarna finns däremot i ryggsäcken. Ur dem strömmar just nu mycket chillwave-musik – 80-talsinspirerad, dansbar, elektronisk musik. Artisterna kan heta *Washed Out* och *Neon Indian*. Låtarna går på ganska hög volym.

Solglasögonen har slipat glas. Med multikniven av schweizisk modell kan han tälja grillpinnar, och han använder också ofta sax, tång och skruvmejsel. iPhone-fodralet fungerar mest som plånbok, för där finns Västtrafik kort, Konsum kort, körkort och bankkort. För att kunna göra transaktioner via iPhone var som helst har han med sin bankdosa.

Datorn är en MacBook och i ryggsäcken ligger dessutom ett usb-minne.

Ur väskan fiskar han upp ett knippe nycklar, bland annat till bilen. Daniel har nyss flyttat till Rossö, varifrån det är 20 kilometer landvägen. Än så länge kör han oftast bil till jobbet på Tjärnö, men Daniel har planer på att vara med i Tjärnö's cykelutmaningslag "Strömstad SpeedBikers". Ännu kortare, bara 3 kilometer, blir det om han tar kajaken över Rossö Flo till jobbet.

Daniel lägger upp ryggsäckens innehåll prydligt på flytbryggan.

– Jag är inte överdrivet pedantisk, snarare lite konstnärligt lagd eftersom jag gillar att teckna.

Martin Larsvik

Foto: Martin Larsvik

I RYGGSÄCKEN: Hörlurar, päron, nyckelknippa, Victorinox Swiss Army Knife, usb-minne, femkrona, bilnyckel, bankdosa, iPhone-fodral med körkort och kort för Västtrafik, Konsum och Swedbank, iPhone, vattenflaska, dator och solglasögon.

Hallå där...

Elisabeth Belgrano,

vice ordförande för GU:s doktorandkommitté!

FOTO: JOHAN WINGBORG

Berätta om forskardagen du arrangerar den 14 maj tillsammans med Mahssa Karimi.

– Temat för dagen är *Creative research in time of globalization* och görs tillsammans med Vetenskapsfestivalen och forskningsberedningen vid Göteborgs universitet. Tanken är att doktorander, forskare och andra intresserade ska träffas, inspirera varandra samt förstås lyssna på spännande föreläsningar.

Vilka är det som medverkar?

– Georg Kuhn, professor i klinisk neurovetenskap, GU, kommer att tala om vikten av att stimulera till kreativitet i forskarutbildningen. Leticia Britos Cavagnaro från Stanford University har förvarnat oss om att hon inte kommer att hålla ett vanligt föredrag utan istället göra något slags experiment med publiken. Vi kommer också att ha en paneldiskussion med idéhistorikern Sven-Eric Liedman som moderator. I diskussionen kommer bland andra doktoranden och kreativitetsbloggaren Evelina Wahlqvist att medverka, liksom professor Thomas Hedner vid Centrum för entreprenörskap, latinforskaren Christina Thomsen Thörnqvist samt Johan Petri, regissör och doktorand.

Vad hoppas ni uppnå med det här arrangemanget?

– Vi vill lyfta fram det som är positivt med forskarutbildningen och försöka få fram nya, gränslösa och kreativa perspektiv. Forskare är nyfikenhetsdrivna och vill fundera på saker och ting utifrån nya perspektiv. Vi behöver träffas, äldre och yngre från olika discipliner och kulturer, och lära av varandra. Vårt universitet har, tillsammans med Chalmers, en ovanlig bredd som vi tyvärr inte tar tillvara så bra. Det vill vi ändra på så vi hoppas att detta ska bli ett återkommande arrangemang.

Är forskardagen öppen för alla?

– Javisst, alla intresserade är välkomna. Men vi kommer också att lotta ut 45 platser till en jättefin middag på Ågrenska villan där diskussionerna med föredragshållarna och paneldeltagarna kan fortsätta. Den utlottningen är dock bara för doktorander.

Forskardagen Creative research in time of globalization

Tid: 14 maj klockan 13.00–17.00.

Plats: Pedagogen, HUS A, Kjell Härnqvistsalen.

OBS: 45 doktorander inbjuds efter lottning att delta vid en middag på Ågrenska villan samma kväll tillsammans med föredragshållarna och panelen. Mer information: www.doktorand.gu.se.

Kontakt: Elisabeth Belgrano, elisabeth.belgrano@hsm.gu.se

Mahssa Karimi, mahssa.karimi@lungall.gu.se

I MODIGA MÄNS FOTSPÅR

Den 17 mars fattade FN:s säkerhetsråd beslut om en flygförbudszon över Libyen. Några veckor senare blev det klart att också svenska flygplan ska skickas dit. Uppseendeväckande? Faktiskt inte.

– Det märkligaste med beslutet är att ingen tycker att det är märkligt, menar Anne Orford. Hon är ny innehavare av gästprofessuren till Torgny Segerstedts minne.

TILL VARDAGS är hon professor i internationell rätt vid Melbourne Law School, University of Melbourne. Men tillsammans med maken Andrew Robertson, också juridikprofessor, samt de båda sönerna kom Anne Orford för några veckor sedan till ett vårligt Göteborg. Vi träffas vid Nya varvet där Handelshögskolan ordnat en lägenhet intill gamla militärbyggnader från 1700-talet och med utsikt över älven. Innan Andrew och pojkarna för några dagar sedan reste tillbaka till Australien hann familjen undersöka Marstrands fästning, göra utflykter till skärgården och besöka ett nyöppnat Liseberg. Men Anne Orford är kvar i Göteborg ytterligare en tid och kommer sedan att vara här igen under december–februari. Hon har redan medverkat i workshoppar och hållit föreläsningar. Men när jag undrar om inte hennes australiensiska perspektiv ger henne en annorlunda syn på händelserna ute i världen reserverar hon sig.

– Det stämmer att Australien ligger långt bort från världens politiska och ekonomiska centrum. Men å andra sidan är vi ju nära exempelvis Nya Guinea, Indonesien, Singapore och Fiji. Men visst kan avstånd vara viktigt för att se saker och ting på nya sätt, exempelvis att Nordamerika och Europa inte nödvändigtvis måste utgöra världens mitt.

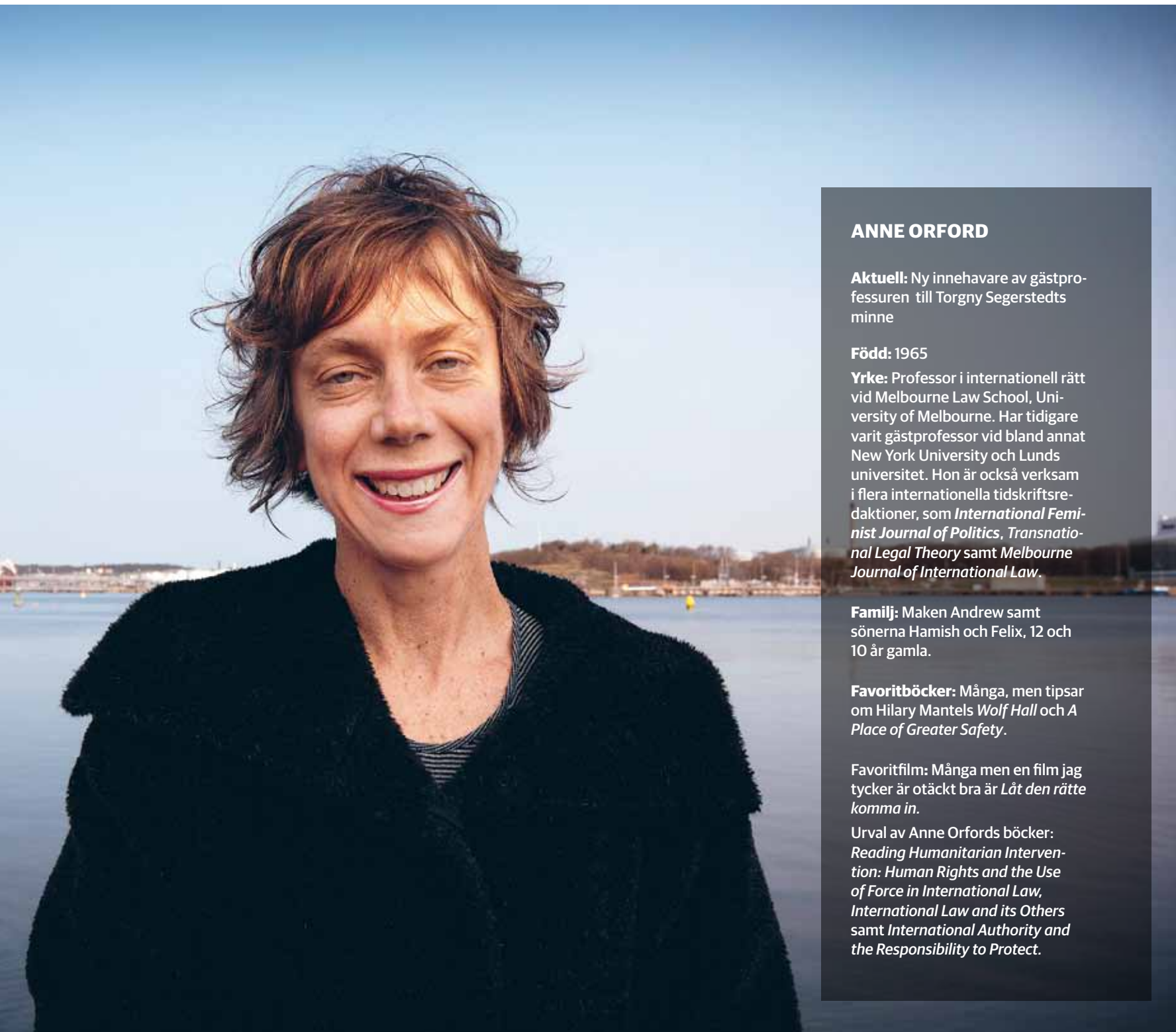
Hon är väldigt hedrad av att inneha gästprofessuren till Torgny Segerstedts minne. Men egentligen är det några andra svenskar hennes nuvarande forskning kretsar kring: Alva och Gunnar Myrdal samt Dag Hammarskjöld.

ETT KAPITEL i hennes nya bok *International Authority and the Responsibility to Protect* handlar just om Hammarskjöld. Trots att boken förstås skrevs före de senaste veckornas händelser i Nordafrika råkar den ge en bakgrund till det som sker just nu. För att förstå den märkligt omärk-

liga resolution 1973 som ger FN:s allierade rätt att bomba Libyen måste vi nämligen gå tillbaka till 1956, menar Anne Orford. Också då var det kris i Nordafrika. Det var då den egyptiske presidenten Nasser nationaliserade Suezkanalen vilket fick Storbritannien, Frankrike och Israel, som såg sina intressen hotade, att gå till anfall.

– Det var vid den krisen Hammarskjöld lyckades skapa en särskild fredsstyrka. För honom var det viktigt att FN verkade för fred och var neutralt, inte ett verktyg i de gamla kolonialmakternas händer. Men samtidigt som Hammarskjöld utmanade det gamla imperialistiska styret innebar hans metoder för fredsbevarande och civil administration nya roller för den internationella makten i en avkoloniserad värld. Min senaste bok är en undersökning av hur människor de senaste 50 åren uppfattat den här nya sortens styre. Jag har rotat igenom Kungliga bibliotekets arkiv i Stockholm och the National

ANNE ORFORD

Aktuell: Ny innehavare av gästprofessuren till Torgny Segerstedts minne

Född: 1965

Yrke: Professor i internationell rätt vid Melbourne Law School, University of Melbourne. Har tidigare varit gästprofessor vid bland annat New York University och Lunds universitet. Hon är också verksam i flera internationella tidskriftsredaktioner, som *International Feminist Journal of Politics*, *Transnational Legal Theory* samt *Melbourne Journal of International Law*.

Familj: Maken Andrew samt sönerna Hamish och Felix, 12 och 10 år gamla.

Favoritböcker: Många, men tipsar om Hilary Mantels *Wolf Hall* och *A Place of Greater Safety*.

Favoritfilm: Många men en film jag tycker är otäckt bra är *Låt den rätte komma in*.

Urval av Anne Orfords böcker: *Reading Humanitarian Intervention: Human Rights and the Use of Force in International Law*, *International Law and its Others* samt *International Authority and the Responsibility to Protect*.

Archives i London och det är tydligt att britterna var missnöjda. Hammarskjöld såg de som ett hot.

Det var alltså vid den tiden FN blev en aktör att räkna med i det internationella spelet. Men FN:s roll har under årens gång ändrats.

NÅGOT SOM SÄRSKILT intresserar Anne Orford är hur det för bara några år sedan var självklart att värna enskilda länders rätt till självbestämmande. Fokus idag är snarare på FN:s skyldighet att försvara utsatta befolkningar.

– Folkmorden på Balkan och i Rwanda ledde till ett beslut vid FN:s toppmöte 2005. Det innebär att varje regering har skyldighet att skydda sin befolkning mot folkmord, krigsförbrytelser, etnisk rensning och brott mot mänskligheten. Klarar regeringen inte det har världssamfundet, genom FN, skyldighet att göra det. Det är vad som sker nu i Libyen. Men det resonemang som förs är inte helt

Men att ett land börjar kriga mot ett annat med förevändningen att skydda dess befolkning är dock inte något nytt.

övertygande, tycker jag. Civila dödas också i andra länder, som i Bahrain, Syrien, Israel, Egypten och Jemen. Borde inte dessa folk skyddas de också? Det är bekymmersamt att begrepp som ”skyldighet att skydda” används olika beroende på vems makt som hotas; det urholkar respekten för internationell rätt och självbestämmande.

Anne Orford håller det inte för särskilt troligt att FN exempelvis skulle acceptera att ett västallierat land invaderades.

– Men att ett land börjar kriga mot ett annat med förevändningen att skydda dess befolkning är dock inte något nytt. Tvärtom har en mängd konflikter, ända sedan trettioåriga kriget, försvarats utifrån värnandet av trosfränder eller landsmän som på något sätt varit hotade.

Att Anne Orford är intresserad av internationell rätt och mänskliga rättigheter har flera orsaker. Men det började med ett antal händelser

Flygräderna mot Libyen har sanktionerats av FN vilket Anne Orford tycker är uppeendeväckande.

under 1980-talet hemma i Brisbane, Queensland, Australien.

– Delstatsregeringen då var väldigt auktoritär och konservativ. Man försökte exempelvis hindra urinvånare från att köpa land och vägrade erkänna deras lagar. Miljörörelsen var man också emot och en gång, när människor demonstrerade mot en rugby-match mot Sydafrika, utfärdade regeringen till och med undantagstillstånd. Också den juridiska fakultet där jag började studera var en del av den här inskränkta kulturen. Men så avslöjades en väldig korruptionsskandal. Både delstatsregeringen och polisen var inblandad. Och plötsligt var det uppenbart till och med för dem som var mest positiva till regeringen att den faktiskt misskötte sitt jobb.

Men det år som verkligen innebar en förändring för Anne Orford var 1991. Det var då hon började sina masterstudier i London.

– Storbritannien är som en jättestor arkipelag vars övalde sträcker sig ända bort till Australien: Vi

har fortfarande något slags kolonial idé om att en riktigt god utbildning innefattar en tid i England. Men det var en underbar upplevelse att komma till en så mångkulturell stad som London. Studierna vid London School of Economics fick mig att förstå att de problem som ursprungsbefolkningar och vänsteraktivister i Queensland drabbats av faktiskt kunde studeras juridiskt. Men det var också då, under Kuwaitkriget som fortsatte med kriget i Irak, som jag började inse att mänskliga rättigheter kan användas på många sätt, även för att stödja militära interventioner.

INTERNATIONELL RÄTT handlar om att få människor att tala med varandra, också med dem som kommer från skilda kulturer och kanske inte har så många värderingar gemensamt. Anne Orford menar att även om europeiska lagar inte alltid tagit hänsyn till olika sorters åsikter finns här ändå en tradition av öppenhet mot andra kulturer. Och hon ser Dag

Hammarskjöld som en del av detta ömsesidigt respektfulla arv.

Anne Orfords nuvarande projekt handlar om utvecklingen av agrara reformer och internationell befolkningskontroll. Bland annat studerar hon Gunnar and Alva Myrdals vision när det gäller FN:s roll i återuppbyggnaden av efterkrigstidens Europa. Bland olika dokument vill hon också studera de brev mellan makarna som finns i Arbetarrörelsens arkiv och bibliotek i Stockholm. Hon har till och med börjat studera svenska för att kunna läsa *Kris i befolkningsfrågan*.

– Jag har varit i Sverige fem gånger, bland annat som gästprofessor i Lund, och varje gång har varit olik de andra. Förra året var jag till exempel tillsammans med familjen i Stockholm. Det råkade vara den 19 juni och ovanligt fullt med folk överallt. Man spelade smörig kärleksmusik, kastade konfetti och plötsligt fick vi syn på Strange Fruit, den där performancegruppen från Melbourne som uppträder på fyra meter höga, vajande stolpar. Vi förstod inte alls vad det var vi hade ramlat in i men så fick vi förstås veta att kronprinsessan skulle gifta sig. Så vi ställde oss utmed kortgevägen som alla andra och då kände jag mig faktiskt lite svensk.

För det är inte bara svenska intellektuella och politiker som intresserar Anne Orford utan även skandinavisk kultur. Bland annat gillar hon nordisk jazz, skidåkning och förstås simning, som avslutas med bastu. Och så tycker hon om bush walking.

– Alltså att vandra i skog och mark, något som ni svenskar förmodligen bara kallar för att vara ute i naturen. Om jag hade levt i en perfekt värld hade jag ägnat mycket mer tid åt böcker, musik och film. Nu är det alltid fullt upp med annat: föreläsningar, handledning av doktorander, artiklar och böcker som ska skrivas samt förstås min familj.

SOLUTIONS
FOR RESEARCHERS

EURAXESS Sweden vägleder dig som är forskare till jobb och forskningsfinansiering i Sverige och Europa. Vi ingår i ett nätverk med 200 EURAXESS Service Centres som kostnadsfritt erbjuder praktisk hjälp.
www.euraxess.se

euraxess
RESEARCHERS IN MOTION

STIFTELSEN ANNA AHRENBERGS FOND

för vetenskapliga m.fl. ändamål

Stipendiemedel på 250.000 kr för forskning om Skönlitteratur och Hälsa

Stiftelsen Anna Ahrenbergs fond för vetenskapliga m. fl. ändamål går vidare med sin satsning inom området Kultur och Hälsa genom att utlysa nya stipendiemedel om 250 000 kronor för projekt inom forskningsområdet Skönlitteratur och Hälsa (bibliotek, rapi). Stipendiet skall finansiera studier av den roll litteraturläsning kan spela under sjuk-skrivning och rehabilitering. Mot bakgrund av frågeställningen kan samverkan mellan forskare från det litteraturvetenskapliga och hälsovetenskapliga fältet vara relevant.

Stipendiemedlen kan sökas av forskare verksamma vid

Göteborgs universitet. Företräde ges till disputerade forskare. Ansökan ska innehålla namn, adress, telefonnummer, projekttitel, en kortfattad beskrivning (högst 3 A4-sidor) av studien med bl a syfte, projekttid, genomförande och avrapportering samt CV (max 2 A4-sidor). Upplysningar om stipendiet ges av professor Gunnel Hensing, Socialmedicin, telefon 031-786 68 62 eller gunnel.hensing@socmed.gu.se

Ansökan skall ha inkommit senast den 19 september 2011 till
Stiftelsen Anna Ahrenbergs fond för vetenskapliga m. fl. ändamål
Danske Bank Stiftelseförvaltning, Box III 44, 404 23 Göteborg

Ett program för den vetgirige

Om Alltinget var ett tv-program skulle universitetets experter snart få vänja sig vid igenkännande blickar och nyfikna viskningar. I radion stannar fokus vid deras djupa kunskaper, och en halv miljon lyssnare är idel öra.

- **ALLA DESSA** långtradarchaufförer som sitter i sin ensamhet och funderar över relativitetsteorin. Man blir både rörd och imponerad, säger Eva Andersson och ler.

Efter en dag på institutionen för historiska studier har hon tagit ny sats mot radiohuset vid Norra Älvstranden.

Nu närmar sig studioklockan 21 och kollegorna i Alltingets kunskapspanel droppar in, till synes oberörda av det faktum att de om mindre än en timme ska tala till en halv miljon lyssnare.

- Det där fattar man inte, det är ju

helt obegripligt, medger etnologen Mats Nilsson som varit med ända sedan starten för 15 år sedan.

Fysikern Göran Nyman, medicinprofessorn Henrik Sjövall och språkvetaren Håkan Jansson tar för sig från fikabordet, och när professorn i zoologi, Snuttan Sundell, dyker upp med andan i halsen är kvällens panel komplett.

Efter tio sändningar över Sveriges Radio Göteborgs begränsade sändningsområde är Alltinget åter en nationell angelägenhet. En efterlängtd

Alltinget är det roligaste som jag har gjort. Det är public service när det är som bäst.

sådan av välkomnande lyssnarbrev att döma.

Sällan eller aldrig når Göteborgs universitet ut till allmänheten på ett bredare sätt än en sen onsdagskväll när mörkret lagt sig över stad och land. När sinnena är vidöppna och livets frågor hopar sig.

- Ska ni vara med i sändningen eller...? frågar producenten Erica Hedin lite provocerande, och låter förstå att det är dags att lämna kexen och druvorna för att ta studio 44 i besittning. ▶

DOCENTER OCH PROFESSORER letar sig upp på studios höga pallar och manövrerar vant hörlurarna på plats. Ratatas gamla hit *Jackie* tonar ut, och när programledaren Lasse Swahns stämma tar vid är det med säkerhet många lyssnare som minns *Ring så spelar vi* där Lasse Swahns sammetsröst från Styrso blev känd över hela landet.

– Fast Alltinget är det roligaste jag gjort. Det här är public service när den är som allra bäst, säger han i telefon någon dag senare.

GÖRAN NYMAN får mjukstarta kvällens sändning med en fråga om vattendroppen:

– Varför är den egentligen rund, undrar en lyssnare i Göteborg och via mejl ber en annan frågeställare om en förklaring till uttrycket ”kasta ett getöga”.

När 22-nyheterna klingat ut och Alltinget går in i sin andra timme slus-

sar Erica Hedin in ett samtal som går på djupet:

– Föds man ond, eller utvecklar man ondska? undrar en lyssnare på Hälsö i Göteborgs norra skärgård.

EXPERTER FRÅN SNART sagt alla discipliner bidrar till ett resonemang som blir både mångsidigt och fylligt. Och när nästa melodi ljuder i radioapparaterna konstaterar Lasse Swahn nöjt:

– Det där blev ett väldigt bra samtal.

Att de stora frågorna utvecklade Alltinget förefaller alla överens om. När ledamot efter ledamot lägger sin pusselbit till bilden fördjupas samtalet och ger det nya dimensioner.

– Delvis beror det på att vi i panelen under årens lopp kommit närmare varandra. Det har blivit lättare att förstå och acceptera varandras skilda tänkesätt, säger Mats Nilsson och fortsätter:

– Akademiker umgås ju annars inte med akademiker i bred mening – vi

Akademiker umgås ju annars inte med akademiker i bred mening.

ses alldeles för lite utanför våra egna små ämnen.

Elvaårige Albert i Sandviken har funderat över kärnkraftsolyckan i japanska Fukushima och undrar över hur radioaktivitet sprids.

Göran Nyman reder med trygg och saklig stämma ut begreppen innan producenten släpper in Kjell Andersson från Vargön som har grubblat lite över trädstammens formation. Snuttan Sundell bekräftar Kjells iakttagelser och vrider både

händer och armar framför mikrofonen för att förklara vad som händer inne i stammen:

– Jag använder alltid mycket kroppsspråk, även när jag undervisar. I studion har jag fått lära mig att uttrycka mig så att folk kan förstå trots att de inte ser mig, säger hon.

- MEN FRAMFÖR ALLT lär man sig med tiden att på olika sätt beskriva ganska komplicerade mekanismer på ett enklare sätt. När man föreläser så börjar man ju ofta i en ända, och sedan nysnar man för att komma till lösningen på slutet. Men i medierna ska man ju helst göra tvärtom! Och jag tror faktiskt att Alltinget fått mig att tydligare lyfta fram viktiga saker även i akademiska sammanhang, säger zoologiprofessorn som efter halvdussinet är med radion nu även tagit steget vidare till tv-mediet. En ny säsong av Studio Natur sänds i Kunskapskanalen i höst. Studioklockan närmar sig 23 och

I panelen:

Eva Andersson

Titel: Doktor

Arbetsplats: Institutionen för historiska studier

Antal år i panelen: 3

Klurigaste frågan jag fått i Alltinget:

Vad hade hänt om Europa inte drabbats av digerdöden under medeltiden?

Favoritprogram i radion: Radiosporten, när IFK Göteborg spelar bortamatch

Håkan Jansson

Titel: Doktorand/biträdande forskare

Arbetsplats: Institutionen för svenska språket

Antal år i panelen: 2
Klurigaste frågan jag fått i Alltinget:

Man kan ju säga en rädd tiger – men varför verkar det så fel att säga ett rätt lejon?

Favoritprogram i radion: Språket, God morgon, världen, och Kino

Mats Nilsson

Titel: Universitetslektor och docent

Arbetsplats: Institutionen för kulturvetenskaper

Antal år i panelen: 15
Klurigaste frågan jag fått i Alltinget:

Vad är kultur?

Favoritprogram i radion: God morgon, världen!

Göran Nyman

Titel: Professor emeritus

Arbetsplats: Fundamental fysik, Chalmers

Antal år i panelen: 6

Klurigaste frågan jag fått i Alltinget:

Är en pilbåge tyngre när den är spänd?

Favoritprogram i radion: Sport, vetenskapsradion, kultur och Alltinget

Kristina Snuttan Sundell

Titel: Professor

Arbetsplats: Zoologiska institutionen

Antal år i panelen: 6

Klurigaste frågan jag fått i Alltinget:

Varför kommer det en geting och sticker mig på stortån varje gång jag lägger mig på bryggan?

Favoritprogram i radion: Sportradion och Alltinget

Henrik Sjövall

Titel: Professor

Arbetsplats: Institutionen för medicin

Antal år i panelen: 10-15

Klurigaste frågan jag fått i Alltinget:

Vad är ondska och godhet?

Favoritprogram i radion: Smoke rings

programledare Swahn visar med ena handens tumme och pekfinger att det inte finns tid för några längre utläggningar.

I kontrollrummet ser teknikern César Espinoza-Drust till att ge plats för ytterligare en nyhetsändring. Expertpanelen får några minuter att sträcka på benen, och kanske ta en sista kopp kaffe för att behålla skärpan.

– Det blir en annan, lite lättsamare, stämning i studion när vi sänder på kvällen. Jag vet egentligen inte varför, kanske för att man börjar koppla av efter en lång arbetsdag, funderar Mats Nilsson.

Så kommer telefonfrågan som väcker alla sinnen igen: Hur mycket kan man ta bort på en kropp och ändå hävda att den är vid liv?

MEDICINPROFESSORN Henrik Sjövall snittar med några snabba formuleringar bort både armar och ben innan han ger sig på de inre organen. Han slår

vakt om hjärta, hjärna och en lunga och Snuttan Sundell berättar att det är precis de organ en val håller i gång när den går i viloläge.

Ytterligare någon ledamot associerar till PC Jersilds bok *En levande själ* innan Håkan Jansson får förklara bakgrunden till de danska räkneorden, och det är dags att runda av den sena timmen med ett par brevfrågor:

- Varför säger man kafferep?
- Vilka var vänderna?

Eva Andersson vet besked och lika hastigt som sändningen tog fart är allt över.

Om en vecka ses de igen – experterna kring runda bordet.

Och på skärgårdsbåten hem i natten hör Lasse Swahn hur besättningen fortfarande diskuterar frågan kring kroppsdelar man kan leva utan.

Alltinget

Är i år inne på sitt femtonde år och var länge en lokal och regional angelägenhet. Sedan några år tillbaka sänds programmet också periodvis över hela landet.

I år inleddes sändningarna den 13 januari med tio program lokalt över Radio Göteborg. Några gånger inför publik. Tid: torsdagar 10–12.

Från den 23 mars bytte Alltinget både sändningstid och räckvidd och blev en del av riksradios Karlavagnen.

Sändningstid: onsdagar 21.40–24.00. Säsongsavslutning den 25 maj.

Alltinget är förutom ett uppskattat radioprogram också namnet på den isländska republikens riksdag, och en gång namnet på den lagstiftande och dömande myndigheten på Island.

SPRÅKVETARE:

Åsa Abelin
Elin Almér
Håkan Jansson
Anna Hannedöttir

ETNOLOGI:

Eva Knuts
Mats Nilsson
Annika Nordström

FYSIK:

Sten Ljungström
Göran Nyman
Maria Sundin

HISTORIA:

Eva Andersson
Jan Christensen
Thomas Magnusson

MEDICIN:

Helena Backlund Wasling
Carl Johan Behre
Henrik Sjövall
Katharina Stibrant Sunnerhagen

RELIGION

Britt-Mari Näsström

ZOOLOGI:

Johan Höjesjö
Stefan Nilsson
Bengt Silverin
Kristina Snuttan Sundell

Han tar striden på nätet

TRO OCH VETANDE behöver inte stå i konflikt med varandra. Men när religiösa krafter lanserar idéer om intelligent design och förnekar beprövade teorier om verkligheten är det dags att se upp.

– Det är ett sätt att anpassa verklighetsbilden till en religiös doktrin, säger Lars Johan Erkell, som är zoofysiolog och bloggar om kreationism.

På din blogg kritiserar du intelligent skapelstro och pläderar för evolutionsteorin. Varför är evolutionsteorin en bättre beskrivning av verkligheten?

– Skapelsetro och intelligent design är i grund och botten ingen beskrivning av verkligheten, det är ett sätt att anpassa verklighetsbilden till en religiös doktrin. Man utgår från Bibeln. Sedan försöker man anpassa verkligheten till den och får göra ofantliga krumsprång.

Finns det något i intelligent design som har fog för sig?

– Idén om intelligent design bygger på det gamla teleologiska gudsbeviset, det är ett sätt att förklara ändamålsenligheten i världen. Bristen hos den förklaringen är att den inte lämnar oss något om världen. Den säger: ”Det var någon som skapade världen.” Men den säger inte hur det gick till, inget om vilka lagar eller samband som gäller i naturen. Vetenskapen ställer hurfrågor. Intelligent design svarar snarare på varför-frågan: Varför finns vi?

Att förneka evolutionsteorin och istället tro på Gud som intelligent designer innebär ett radikalt annorlunda synsätt än den moderna vetenskapens. Talar du inte för döva öron när du bloggar mot intelligent skapelstro?

– Både ja och nej. Det finns de som bestämt sig för att tro på intelligent design, dem når man inte. Sedan finns alla andra, som leker med möjligheter fram och tillbaka. Det viktiga är att man för ett civiliserat samtal. Man kan ju bli ganska provocerad

av att amatörer säger att 99,9 procent av världens alla forskare är dumskallar som inte har förstått de enklaste saker, saker som de själva förstår. Om man försöker föra ett civiliserat samtal så får man reaktioner, och på bloggen har det tittat in några skapelsetroende. Då blir det debatt, inte alltid särskilt hjärtlig, men saklig, och i långa loppet är det bara den vetenskapliga sidan som tjänar på det eftersom vi har de bättre argumenten.

Har du själv svårt att behärska dig när du debatterar?

– Jag brukar inte ta till brösttoner och blir inte upprörd särskilt lätt. Men det hänger ju på min person, jag är född i vågens stjärntecken ... just den saken stämmer löjligt bra.

Men i den ateistiska debatten som till exempel Humanisterna för kan tonen vara ganska hårt ibland, tycker jag.

– Ja, det är lite tråkigt att man kommer att koppla ihop ateism med evolutionsbiologi. Jag beundrar Richard Dawkins, men det är lite synd att han är en framstående representant för radikal ateism samtidigt som han är en lysande popularisator av evolutionsbiologi. Det gör att man kan få en stämpel som guds- och troendefientlig ateist bara för att man är biolog. Det är två olika debatter. Jag betecknar mig själv som agnostiker men i mångas ögon är jag ändå en ful figur.

Hur stor är acceptansen för kreationism och intelligent design idag?

– I USA är acceptansen väldigt stor, där tror ungefär hälften av befolkningen att Gud skapade människan. Men i Sverige är siffrorna mycket lägre, vi är ju ett av världens mest sekulariserade länder.

Du har sagt att kreationismen kan leda till en misstänksamhet mot naturvetenskap. Kan den vara farlig på andra sätt?

– Jag vet faktiskt inte hur det är i Sverige men i USA är den kopplad till en reaktionär politisk rörelse. Där finns bland annat Discovery Institute, en tankesmedja som sprider idéer om intelligent design. De betraktar materialismen som roten till allt ont, vill att man återvänder till Gud och gör vetenskapen teistisk. Det första målet är evolutionsteorin. Man vill att den radikala religiösa högern ska sätta agendan och man vill ha ett samhälle på biblisk grund, en kristen gudsstat. Jag har ingen lust att leva i sådant samhälle. Men jag tror inte att svenska kreationister är av samma kaliber. I första hand är det av vetenskapliga skäl som jag för den här debatten mot kreationism.

Sedan Berlinmurens fall, och än mer efter 9/11, talas det ofta om religionens återtag. Märker du av det som naturvetare?

– Jag träffar ju mest studenter som från början är intresserade av naturvetenskap. Däremot visar den här debatten som jag deltar i, på ett återuppvaknande av religiösa värden. Men det är ju inte religionen som är problemet, de flesta religiösa har inga problem med naturvetenskap eller evolutionsteori, det är de fundamentalistiska krafterna som är bekymret.

Är sådana krafter på frammarsch?

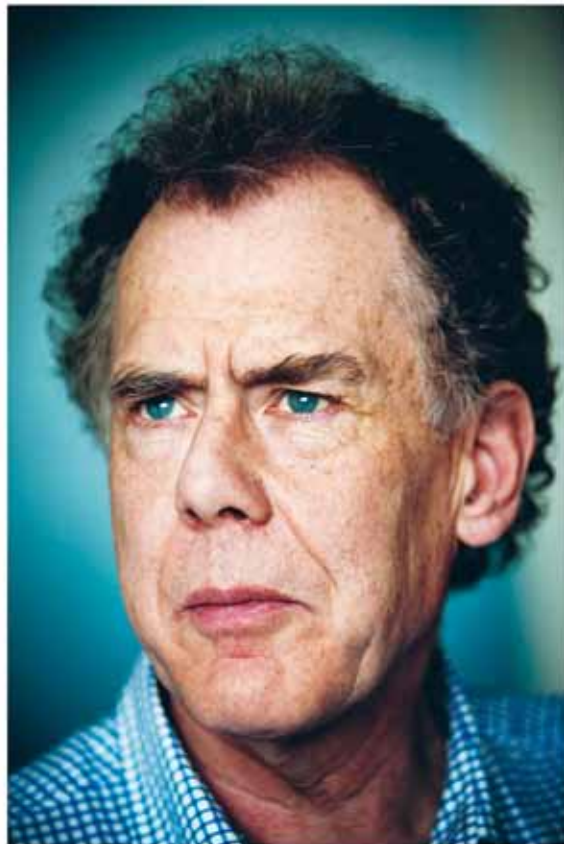
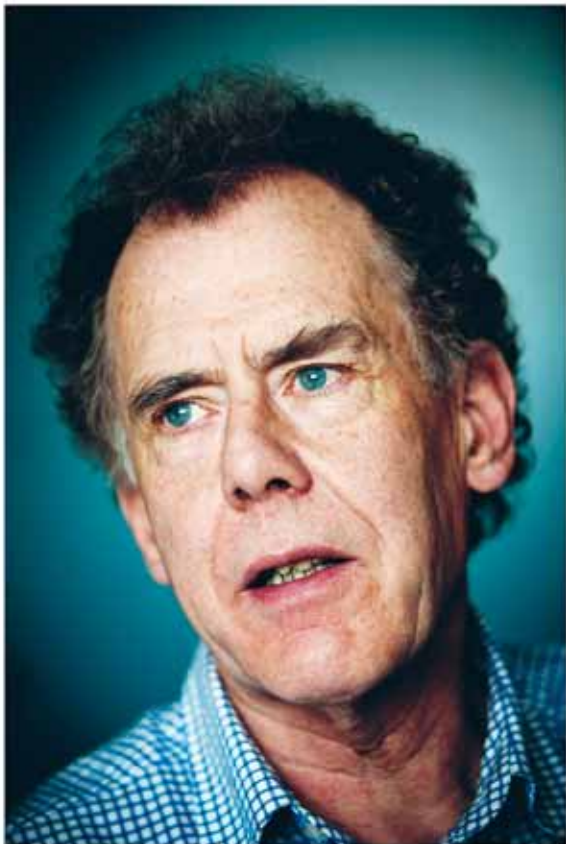
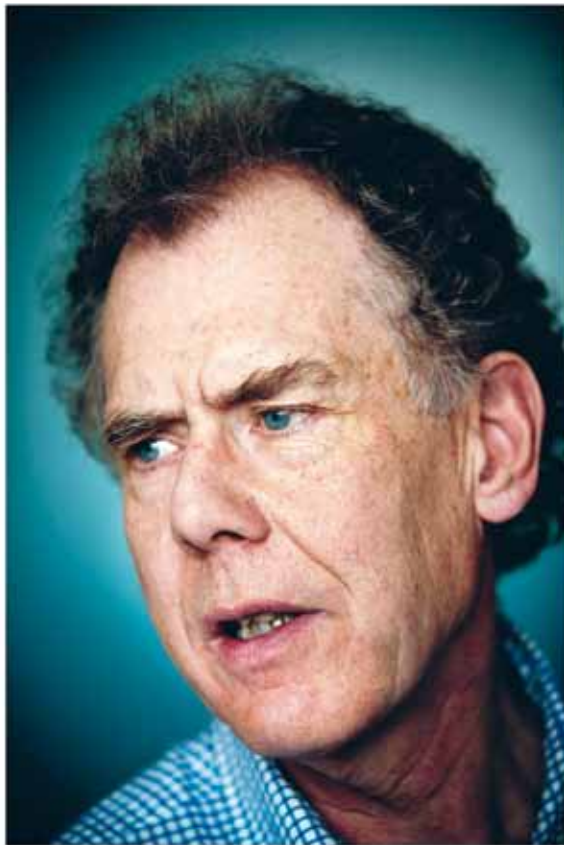
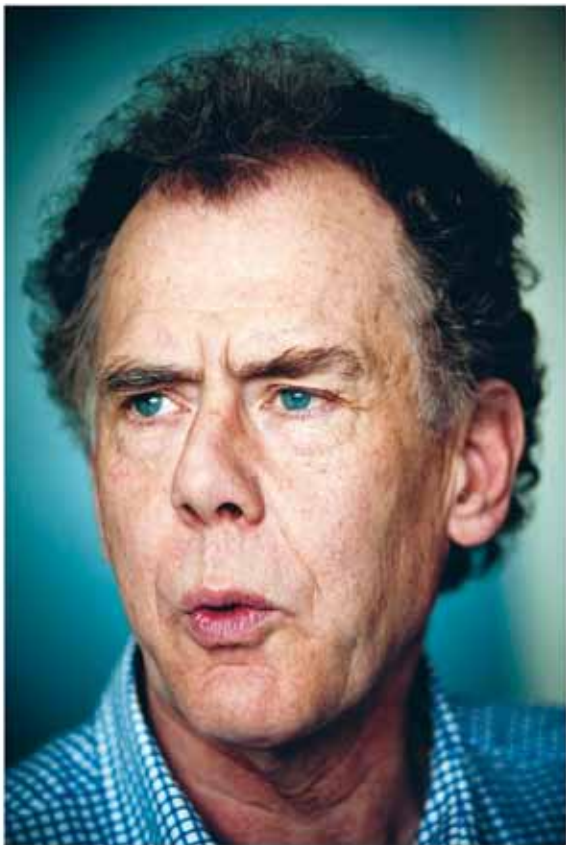
– Ja, och det är ett resultat av medvetna satsningar från den religiösa högern i USA. Nu har man också skaffat sig ett brohuvud i England. De har lyckats kolossalt bra.

Det verkar som om extrem islamism och religiös höger, som skyr varandra som pesten, kan mötas här?

– Ja, och de samarbetar till och med. Det finns dokumenterat samarbete mellan den turkiske sektledaren Harun Yahya och kristna kreationister. Han har givit ut

Jag betecknar mig själv som agnostiker men i mångas ögon är jag ändå en ful figur.

LARS JOHAN ERKELL

Född: Göteborg

Yrke: Docent och universitetslektor i zoofysiologi

Ålder: 62

Bor: Norra Mölndal – gångavstånd till jobbet, oerhörd lyx

Familj: Hustru, dotter och en portugisisk vattenhund

Intressen: Musik (är amatörklarinetrist), filosofi, historia, naturen och hifi-elektronik

Lars Johan Erkell och andra medarbetare vid zoologiska institutionen bloggar om biologi och intelligent skapelsetro på <http://biologg.wordpress.com/>.

en stor gratisbok, *Atlas of Creation*, och läser man den ser man att argumenten är samma som kreationisternas – de har sin gemensamma fiende i materialismen.

"Vetenskapens luckor lämnar alltså gott om svängrum för den som vill tänka sig att andliga inflytanden påverkar våra liv; förutsättningen är bara att de andliga makterna är tillräckligt diskreta", har du skrivit i en artikel. Men kan man verkligen kategoriskt skilja tro från vetande?

– En hyfsad åtskillnad kan man göra. Naturvetenskapen går alltid tillbaka på observationer av naturen, men att tro är att hålla något för sant därför att man känner det. Många skapelsetroende gör ju inte den skillnaden.

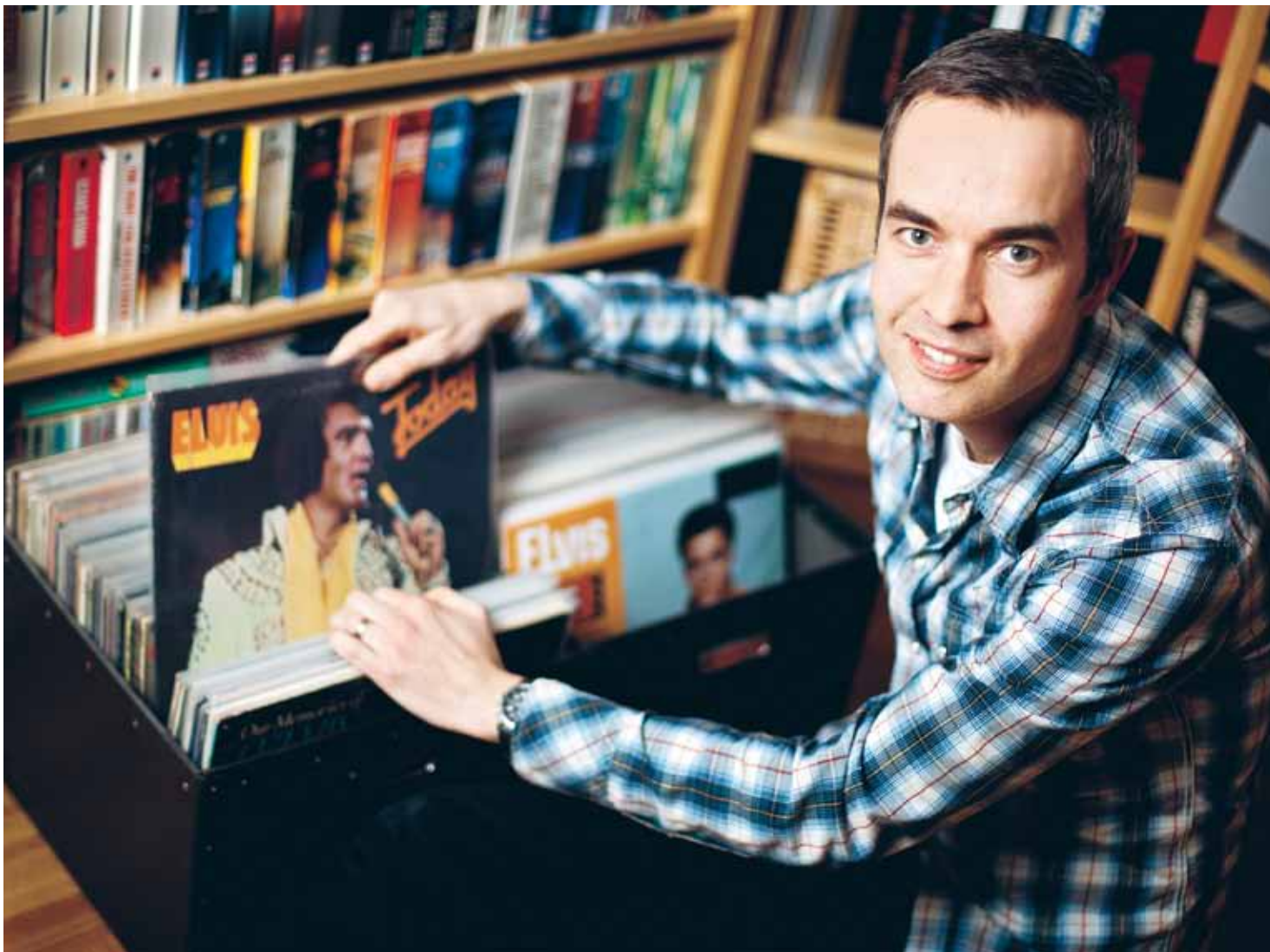
Kan man tro att Gud skapade världen och samtidigt hålla fast vid evolutionsteorin?

– Ja, man kan tro att Gud skapade världen genom naturlagarna och att han finns bakom och ingriper då och då. Naturvetenskapen är inte exakt eller heltäckande, det finns massor av områden i livet som öppnar för det religiösa. Men den här äldre synen att Gud övervakar varje steg tror jag inte man kan ha.

Finns det områden i framtiden där vi kan vänta oss att konflikten mellan tro och vetande spetsas till?

– Det har skett ända sedan medeltiden. Från början var religionen en generell världsförklaring som har fått retirera undan för undan. En debatt som redan är

i gång är frågan om människans själ. 1996 godtog Johannes Paulus II evolutionsteorin som en välgrundad teori vad gäller kroppen, däremot sade han ifrån att själen får vi inte röra. Nästa fråga är alltså det mänskliga psyket och där försöker sociobiologin och evolutionspsykologin förklara det utifrån biologi. Och kyrkan vill ju inte reducera själen till ett psyke, tror jag. Här finns en konflikt.

Thomas Melin säger att han försöker lägga sitt Elvispussel för att få en bild av vem personen egentligen var. Under tiden på Sveriges Radio gjorde Thomas ett antal radioprogram om Elvis mer okända sidor, bland annat om hans religiösa musik.

Ett liv med **Elvis**

Få artister har så hängivna fans som Elvis Presley.

Thomas Melin, som är informatör på Humanistiska fakulteten, har levt med sin idol i över 30 år och det går inte en dag utan att han tänker på honom.

- JA, ELVIS ÄR EN STOR del av mitt liv, säger Thomas Melin, när vi träffas i hans lägenhet i Masthugget, medan senvintersolen sänker sig över hamninloppet. Förutom en konsertaffisch i sovrummet, en Elvis-klocka i köket och en imponerande skivsamling, med prydligt inplastade lp-skivor och fyrahundra cd-skivor, är det ganska få saker som signalerar att Thomas Melin är ett stor fan.

- Jag är inte särskilt intresserad av kitsch och alla prylar som det vimlar av. Det är musiken och människan bakom som intresserar mig.

Hur det hela började? Året var 1977, Thomas var tio år och nyheten om Elvis tragiska död slog ner som bomb. All uppståndelse gjorde Thomas nyfiken och han klev in på varuhuset Obs och köpte sitt första album, *Blue Christmas*. Den och dub-

belalbumet *Elvis Forever* snurrade sedan nonstop i 70-talshemmet i Huddinge, utanför Stockholm.

- Sedan dess har det bara rullat på och blivit ett allt större intresse i mitt liv. Elvis är så mycket mer än rock'n'roll. Han revolutionerade populärmusiken och för mig är han nummer ett, större än Beatles, Bob Dylan och Rolling Stones, säger Thomas.

Vad var det som fångade dig?

- Det som jag fortfarande gillar är hans röst. Att han sjunger så himla bra. Han behäskade många musikstilar: blues, rock'n'roll, country och gospel. I början lyssnade jag mest på hans 50-talsproduktioner, men idag är jag mer intresserad av musiken från 60- och 70-talen för att den är mer modern. Låtar från 1969 och framåt skulle kunna vara inspelade idag, exempelvis *Suspicious Minds*.

Men allmänhetens intresse för Elvis har pendlat under åren. På 80-talet var rocklegenden nästan helt ute, berättar Thomas, som ändå bar ett Elvismärke på jeansjackan, trots att han kunde råka ut för stryk på skolgården.

Jag kommer att fortsätta lyssna på den här musiken tills jag dör. Man känner en sådan glädje.

- Nu är det en helt annan grej. Elvis är betydligt mer accepterad och han har återupptäckts som artist. På 90-talet började man se över hans skivproduktion och samlingsboxar från tre decennier har getts ut. Kritiker har fått upp ögonen för Elvis och satt honom i rätt sammanhang. De senaste tio åren har utan tvekan varit de roligaste i mitt liv, till stor del tack vare nätet. Han har också fått hits igen. Då är man stolt över att vara Elvisfan.

THOMAS HAR EN blogg som är döpt efter en skiva som heter *Elvis Today*.

- Det är för att jag upplever något med Elvis varje dag. En gång, när jag körde bil på motorvägen, satte jag på *See See Rider* på högsta volym. Då kände jag: "O, Gud vad jag är glad att jag gillar den här killen!" Jag kommer att lyssna på den här musiken tills jag dör. Man känner en sådan glädje.

Genom bloggen har han inte bara kommit i kontakt med andra hängivna fans utan även med Elvis låtskrivare.

- Det räcker att starta en blogg så hakar folk på. Jag har samlat de första inläggen i

en pocketbok som nyligen getts ut. Jag började blogga den 16 augusti 2007, på dagen 30 år sedan Elvis dog, och för att sätta punkt för boken slutade jag den 8 januari förra året, på Elvis 75-årsdag. Det blev 271 poster.

THOMAS ÄR EN stor samlare men han bryr sig inte så mycket om detaljer som pressningar och olika utgåvor. De skivor han värdesätter mest är signerade av Elvis gamla musiker, som exempelvis trummisen D.J. Fontana eller pianisten Glen Hardin. Snabbt plockar han fram några skivor och berättar att dessa möten också har inneburet att han har blivit mer nyfiken på Elvis som person och musiker. Han som kom från fattiga förhållanden, from nowhere, slog igenom, gjorde comeback och lyckades få allting han kunde önska. Ändå gick allt åt skogen i slutet.

– Han blev bara 42 år gammal. Men han hann med otroligt mycket, spelade in över 700 låtar och gjorde tusentals konserter. Det enda han tyckte var roligt i slutet var att stå på scen, tror jag, plus att han behövde stålarna. Han spenderade oerhört mycket pengar men var samtidigt givmild, skänkte mycket till välgörenhet och gav bort Cadillacar till kompisar – och ibland till helt okända människor.

THOMAS ALLRA STÖRSTA upplevelse var resan till Memphis 2005, under Elvisveckan, som varje år lockar tiotusentals besökare från hela världen. Det var en mäktig känsla, berättar Thomas med stor inlevelse, att tillsammans med 20 000 andra fans vandra upp till gravplatsen med ljus.

– Jag är inte särskilt sentimental av mig men när man närmar sig Graceland och hör *Welcome To My World* i högtalarna, då fick jag kalla kårar längs ryggraden. Squashhallen på baksidan var täckt av guldskivor från golv till tak. Då inser man hur stor han är, trots att det är 34 år sedan han dog.

För Thomas Melin som levt med Elvis i över 30 år är det närmast en livslång kärlek.

– Den kan knappast växa sig så mycket starkare. Det är en hobby som berikar en och som man alltid återvänder till, som en god, gammal vän. Men det är en bra hobby också för att man upptäcker nya saker hela tiden. Jag är journalist och gillar att ta reda på saker och det kan jag göra med Elvis. Det är inget intresse som stannar av.

Kan du förhålla dig kritiskt till någon som du dyrkar så mycket?

– I min blogg skriver jag även om saker som inte var så lyckade, till exempel vissa skivinspelningar under filmåren. Allt han gjorde var inte bra. Han var inte Guds bästa barn direkt, utan en komplex människa av kött och blod.

Elvis spelade in över 700 låtar och gjorde flera tusen konserter. Han har sålt mer än en miljard skivor och lockar fortfarande många fans.

Thomas Melin

Ålder: 43 år

Yrke: Utbildad journalist. Informatör på Humanistiska fakulteten

Bor: I en lägenhet på Masthugget

Familj: Andrea, journalist, och dottern Elena, 6 månader

Blogg: www.elvistodayblog.com

Antal skivor med Elvis: Cirka 400 cd-skivor och 100 lp-skivor, inklusive alla originalskivor som gavs ut under hans karriär.

Aktuell med: En nyutgiven pocketbok, *The Elvis Today Blog*, där Thomas samlat sina första 271 blogginlägg.

Bästa Elvislåtarna:

Suspicious Minds (1969)

I'm Leaving (1971)

Walk a Mile In My Shoes (1970)

If I Can Dream (1968)

Burning Love (1972)

Det visste du inte om Elvis:

Han har sålt mer än 1 miljard skivor och har haft fler hits än Beatles.

Under åren 1969–1977 gjorde Elvis mer än 1 100 konserter.

När jag ber Thomas att göra en fem-i-topp-låtlista säger han att det egentligen är omöjligt, men sedan kommer ändå en lista som gäller för dagen. På den finns *Walk a Mile in My Shoes* som Thomas själv gjorde en egen cd-inspelning av när han besökte det legendariska Memphisbolaget Sun. Ute har mörkret lagt sig, volymen skruvas upp:

”If I could be you, if you could be me
For just one hour, if we could find a way
To get inside each other’s mind”

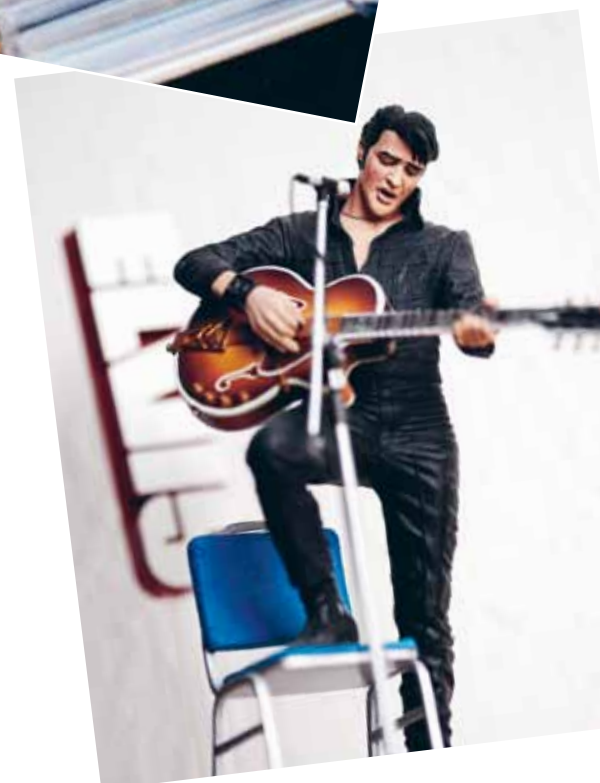
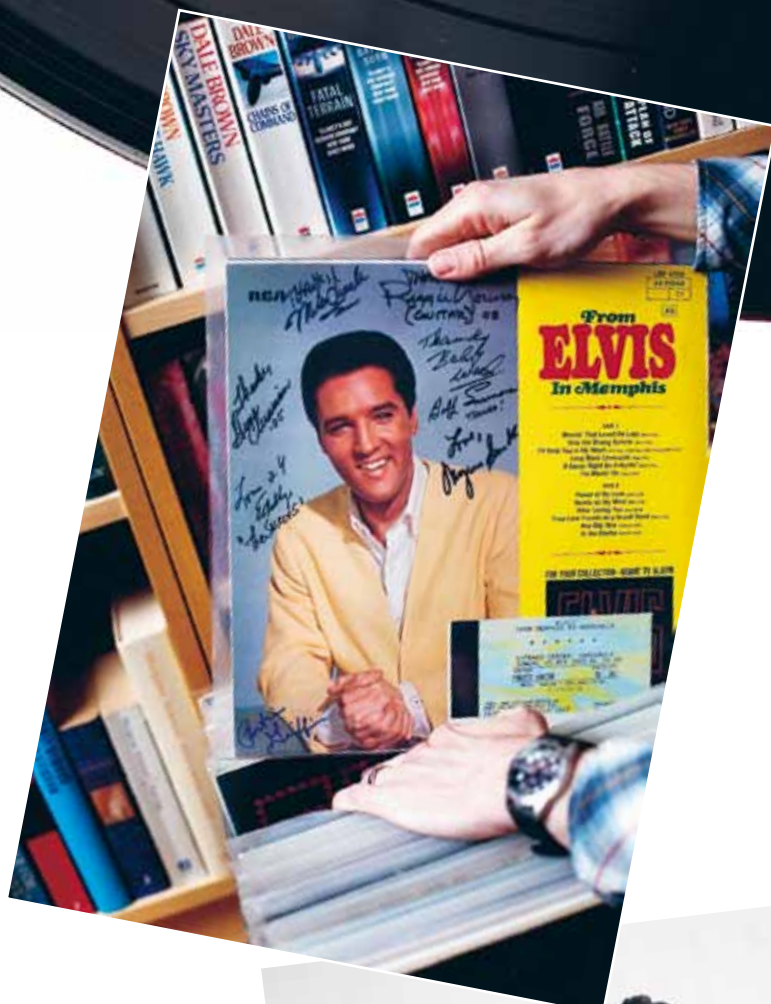

FOTO: ANNA-LENA LUNDQVIST

Lennart Nilsson fick motta det nyinstituerade priset för "Bästa nyttiggörande av forskning inom offentlig förvaltning".

Förvaltningshögskolans dag

DEN 8 APRIL i år firade Förvaltningshögskolans dag tioårsjubileum. Dagen sker i samverkan med Förvaltningshögskolans samarbetspartner (Västra Götalandsregionen och kommunerna i regionen) och syftar till att öppna för fruktsamma möten mellan universitetet och det omgivande samhället, samt öka spridningen av forskning om offentlig förvaltning. Dagen inleds med ett välkomsttal av Annette Eiserman-Wikström, ledamot i Förvaltningshögskolans råd för forskning och utbildning, samt kommunstyrelsens ordförande i Härryda. Sedan gavs intressanta föreläsningar om exempelvis avfallshantering och hållbarhet i stora städer, det västerländska biståndet till Centraleuropa, chefsrollens utveckling i Göteborgs Stad, föräldraförsäkringens utveckling i Danmark och Sverige, våra lokala politiska ledare, hur beslut och genomförande av vägar går till samt mutanklagelserna i Göteborg.

SÄRSKILT FIRAD blev Lennart Nilsson, tidigare bland annat prefekt vid Förvaltningshögskolan, som mottog det nyinstituerade priset för Bästa nyttiggörande av forskning i offentlig förvaltning. Han föräddades ett diplom samt ett konstverk av Nils Holmström.

Förvaltningshögskolans dag genomförs varje år under april månad. Den riktar sig särskilt till förtroendevalda och tjänstemän i samarbetsorganisationerna. Alla inom Göteborgs universitet är också välkomna, liksom intresserade från andra myndigheter och företag.

ANNA CREGÅRD

FÖRVALTNINGSHÖGSKOLAN

Vad händer med matematik?

GU JOURNALENS artikel om RED 10 i förra numret avslutas med en lista över de institutioner som fått toppbetyg i utvärderingen. Den matematiker som med sjunkande mod letar efter sin egen institutions namn i listan förblir besviken – matematiska vetenskaper finns inte med där.

Vad beror det på? Har utvärderarna kommit fram till att matematik inte platsar bland universitetets högpresterare? Nej, så är det inte. Har GU Journalen gjort ett misstag och glömt bort matematik? Inte heller. Orsaken kan man istället finna i det sätt som utvärderingen gjordes på, och de förutsättningar som gavs. I den långa följetongen om GU:s misskötta samarbete med Chalmers har RED 10 lagts till som ett nytt sorgligt kapitel.

LÅT OSS GÅ tillbaka till början. Under lång tid drevs GU:s institutioner för fysik, kemi och matematik gemensamt med motsvarande Chalmersinstitutioner. Resultatet var, vågar jag påstå, på det hela taget utomordentligt. Det beskrivs väl med utvärderarnas ord om fysikinstitutionen vid den tiden:

"Together they formed an impressive collection of physicists who competed well not only in Sweden but also worldwide."

Denna guldålder tog emellertid slut för ett knappt tiotal år sedan då en grupp administratörer på GU började arbeta för att institutionerna skulle splittas i en Chalmers-del och en GU-del. Motiveringen tycks ha varit att GU riskerade att bli alltför osynligt som partner i samarbetet. Med en separat GU-institution skulle

GU:s roll bli "tydligare". Och tydlig blev den! Den kanske allra tydligaste slutsatsen i utvärderingen, vad gäller den Naturvetenskapliga fakulteten, är att politiken av splittring gentemot Chalmers har havererat.

SÅ HÄR SKRIVER utvärderarna om de två institutioner där delningen genomfördes:

Fysik: "The separation of the University of Gothenburg and Chalmers physicists is artificial and does not benefit either side ..."

Kemi: "Consider a merger with Chalmers to form a joint unit from the chemistry departments of the two universities"

Och så här skriver de om matematik, som motstod delningsförsöken:

"Furthermore, it is the clear opinion of the Panel that a joint Department with no internal boundaries between the University of Gothenburg and Chalmers is a prerequisite in order to have a Department of the quality it presently has."

Här hittar vi också en förklaring till att matematik saknas på tio-i-topp-listan. Inför universitetets krav att endast GU-delen av den gemensamma institutionen skulle utvärderas så gav utvärderarna upp, och avstod från att ge matematik ett betyg över huvud taget! Jag citerar igen:

"Indeed, since there is no distinct strategy for the University of Gothenburg and Chalmers in mathematics, and hence no internal University of Gothenburg or Chalmers structure, an assessment [] of the nature that we have been requested to carry out would amount to making

an assessment of an arbitrary 20% of the employees – the University of Gothenburg portion – of the Department. But it should be repeated that the Department has a number of outstanding world-class mathematicians."

PÅ DETTA SÄTT har alltså själva utvärderingen lyckats bidra till den politik som nu döms ut. Den som vill ha en bild av hur det står till med matematiken i Göteborg kan istället läsa den utvärdering som ungefär samtidigt gjordes av Vetenskapsrådet, där matematik i Göteborg nästan genomgående beskrivs i termer som "outstanding" eller "excellent".

Det är mycket bra att rektor skriver att universitetet nu ska analysera slutsatserna från RED 10 och omsätta dem i praktiken. En nödvändig del i det är att en haverikommission går igenom samarbetet med Chalmers.

BO BERNDTSSON

MATEMATISKA VETENSKAPER
CHALMERS, GÖTEBORGS UNIVERSITET

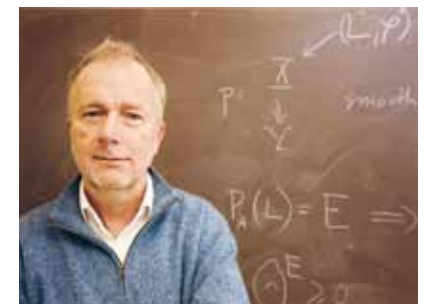

FOTO: JOHAN WINGBORG

Replik

SOM REKTOR FÖR Göteborgs universitet är jag den första att hålla med om att samarbetet med Chalmers bör stärkas. Den uppfattningen delas av min rektorskollega på Chalmers, Karin Markides. Det är också en tydligt uttalad intention i det inriktningsbeslut om en förändrad organisation som vår universitetsstyrelse nyligen tog.

Det pågår ju redan ett relativt omfattande samarbete våra två lärosäten emellan. Mycket flyter på bra, ett exempel är IT-universitetet – vår gemensamma organisation för att främja forskning, utbildning och samverkan inom IT och kommunikation. Det finns samtidigt på andra håll en stor utvecklingspotential. En konkret

följd av styrelsens organisationsbeslut är att vi nu utser en grupp som ska gå igenom samarbetet med Chalmers och föreslå konkreta förbättringar.

För att ett samarbete ska upplevas som positivt och givande för båda parter, måste det vara enkelt. Eventuella svårigheter i form av administrativa och lagliga hinder måste bort. Att Göteborgs universitet är en myndighet och Chalmers en privat stiftelse är något som komplicerar en utveckling av vårt samarbete. Detta har vi lyft till högsta politiska nivå. Utbildningsminister Jan Björklund ser positivt på att vi blir ett pilotfall för att underlätta samarbetet mellan två lärosäten som verkar utifrån helt olika betingelser.

Genom de åtgärder vi nu planerar,

ser jag med tillförsikt fram emot ett stärkt samarbete med Chalmers. Det har vi båda allt att vinna på.

PAM FREDMAN
REKTOR

Häftiga diskussioner vid kaffebordet? Protester, debatter, kritik och beröm?

Skriv till GU Journalen och låt fler få veta vad du tycker! Uppge alltid namn och adress till redaktionen även om du vill vara anonym i tidningen. Redaktionen förbehåller sig rätten att korta insända manus. Manusstopp för nästa nummer är den 25 maj.

Lägg inte ner konst- högskolan Valand!

KONSTHÖGSKOLAN Valand har en 146 år lång historia och är en viktig svensk och västsvensk kulturinstitution. Skolan har verkat i olika former och med olika inriktning – men historien och det goda namnet har gjort att skolans autonomi har kunnat skyddas genom åren och det är egentligen först nu som vår egen fakultetsledning av mycket oklara skäl har beslutat sig för att avskaffa Valands autonomi som konst- och utbildningsinstitution.

Valand lever idag mitt i universitetet, mitt i Göteborg – och har massor av värdefulla lokala, regionala och internationella samarbetsprojekt. Vi är mycket positiva till att samarbeta. Vi arbetar i centrum och i förorten, med kulturarv och kulturvård, med ljud, social konst, måleri, teckning, mat – och många fler områden som är uttryck för studenternas kreativitet. Vi har anpassat våra utbildningar till Bologna-processens krav, vi har forskarutbildning och utvecklar idag ett eget kreativt forskningskoncept.

VÅR UTBILDNING kretsar kring studenternas eget arbete i sina ateljéer där man långsamt och under hårt arbete undersöker och formar ett eget konstnärligt uttryck med utgångspunkt i metoder, material, subjektivitet och ämnen. Detta är en mycket svår process som egentligen för var och en handlar om att återupptäcka vad konst och samtidskonst är eller ska vara: några förutbestämda regler finns inte. För det här arbetet behövs frihet och stöd, autonomi och flexibilitet.

Vårt krav på autonomi hänger också samman med samtidskonstens betydelsefulla roll i samhällsdebatt

ten och för människans självförståelse idag. Valand är med och skapar platsen för detta. Och trots många års besparingar från fakulteten gentemot Valand så är resultaten av våra utbildningar på topp – och detta sammanhänger med att vi trots allt har haft kvar frihet och autonomi och därför kan dra till oss bra pedagoger, framstående konstnärliga lärare, teoretiker och curators. Vi har ett mycket högt ansökningstryck: 500 sökande per år till 15 studieplatser. Och över 100 ansökningar till två forskarutbildningsplatser.

VALAND KOMMER med det nya organisationsförslaget att förlora sin autonomi och uppgå i en storinstitution tillsammans med ämnen som i sig är intressanta och värdefulla – men också olika den fria konsten.

Skälet till den här ödesdigra förändringen är oklart och antagligen betingat av bristande kunskap om samtidskonstens behov och resurskrav samt om nationella och internationella förebilder. Vi kan berätta mer om någon vill lyssna!

Visst – vi behöver bättre samarbete inom fakulteten om lokaler, teknisk support och administration. Mycket kan förbättras med samarbete – men mycket kommer tyvärr också att bli sämre med det sammanslagningsförslag som fakultetsledningen vill lägga.

Konstnärliga fakulteten och Göteborgs universitet borde betrakta Valand som den klenod skolan är. Något att skydda och stödja – inte att nivellera och i realiteten avskaffa.

LESLIE JOHNSON

HÖGSKOLEREKTOR VID KHS VALAND

Replik: Vi vill stärka institutionerna

KONSTNÄRLIGA FAKULTETEN driver sedan 2009 ett projekt med syfte att utveckla verksamheten. Att detta utvecklingsprojekt kommer att resultera i en omorganisation med ett minskat antal institutioner är riktigt men det finns i dagsläget inget beslut om hur institutionerna vid Konstnärliga fakulteten ska indelas i framtiden. Fakultetsledningen ska, till Konstnärliga fakultetsnämndens möte 8 juni, lämna ett förslag till beslut gällande institutionsindelning. Vårt förslag kommer att baseras på resultat från arbetsgrupperna inom fakultetens utvecklingsprojekt.

Jag känner stort förtroende för de cirka 100 medarbetare som varit engagerade i olika arbets- och referensgrupper och därmed visat stor vilja att höja kvaliteten på vår verksamhet.

Jag vill understryka att det är Konstnärliga fakultetsnämnden som fattar beslutet om institutionsindelning, inte fakultetsledningen.

SYFTET MED Konstnärliga fakultetens utvecklingsprojekt är först och främst att utveckla verksamheten. I Målbild 2020, som togs fram gemensamt av samtliga högskolerektorer/prefekter vid fakulteten och fakultetsledningen, finns visionen för fakulteten formulerad. Utvecklingsprojektet är vårt första gemensamma steg för att uppnå visionen om ”högsta kvalitet i utbildning och forskning utifrån dagens och framtidens krav, ämnesutvecklande och ämnesöverskridande utbildning och forskning och ett effektivt utnyttjande av samtliga resurser för verksamhetens bästa”.

Det som idag är av hög kvalitet har vi inget att vinna på att ”nivellera

och avskaffa”. Tvärtom ska vi genom utvecklingsprojektet skapa förutsättningar för att ytterligare bygga upp fakultetens starka miljöer.

Valands styrkor ligger i utbildningarna, personalen och studenterna, i den fria konstens starka utbildningstradition och den spännande konstnärliga forskningen – värdefulla kvaliteter som bör vårdas, värnas och stärkas inom en framtida organisation. I enlighet med det organisationsarbete som initierats av rektor Pam Fredman är vår ambition att stärka institutionsnivån. Den nya organisationen har som mål att ge bättre förutsättningar för den autonomi för utbildning och forskning inom fri konst som Leslie Johnson kräver.

ATT VALAND SKULLE ha varit utsatt för speciella besparingsåtgärder, mer än någon annan högskoleutbildning, som varje år ser sina medel urholkas eftersom anslagen från staten inte ökar i takt med kostnaderna, stämmer inte med verkligheten.

Det som Leslie Johnson ger uttryck för är en oro över vad som ska hända med varumärket ”Valand”. Det är en mycket viktig fråga i vårt utvecklingsarbete. Därför kommer, som tidigare annonserats, ett specifikt delprojekt att sätta i gång i maj med uppdrag att just skapa klarhet i frågorna kring våra starka varumärken samt ge förslag på hur vi inom vår nya organisation kan bevara det som är styrkorna inom Konstnärliga fakulteten.

ANNA LINDAL

DEKAN

Slutreplik

KÄRNAN I UTVECKLINGSPROJEKTET har varit bättre administration och bättre samverkan. För att åstadkomma det behöver man inte slå samman alla verksamheter till två institutioner och reducera Konsthögskolan Valand till en ”kompetensgrupp”. Det är nu hög tid att vi också utvärderar vilka värden vi riskerar att gå miste om i den här processen. Och det är inte lite! Och det handlar inte om några varumärken!

I Valands fall finns problem – men också stora tillgångar: högt söktryck, goda utbildningsresultat, en avancerad

diskussion om konstens roll tack vare en spännande internationell lärarkår med framstående konstnärer och pedagoger, en intressant forskarutbildnings- och forskningsmiljö, globala nätverk av rang. För att inte tala om våra traditioner och vårt namn.

Allt detta garanteras av att vi är bärare av den typ av autonomi som hör ihop med samtidskonsten och framgångsrika konstutbildningar idag. En konstskola måste ha autonomi för att kunna bygga lämpliga undervisningsmetoder utifrån det arbete man bedriver. Det är denna värdefulla autonomi som Anna Lindals organisationsutveckling nu ger sig på – säkert i all välme-

ning. Men det skulle ändå vara en stor kapitalförstörelse inte bara för Konstnärliga fakulteten, utan för GU som helhet och för Västsverige om förslaget gick igenom.

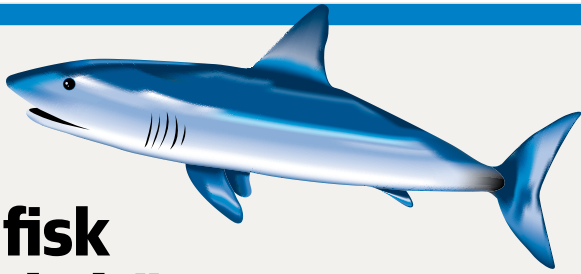
De resonemang fakultetsledningen idag för är misstänkt lika dem som fördes i Göteborgs kommun för ett år sedan när konsthallen skulle stängas, och de bygger på lika liten insikt i frågans betydelse och djup. Det gick att rädda konsthallen och vi hoppas att det ska gå lika bra för Valand!

Anna Lindal säger att det ännu inte finns något beslut om en framtida institutionsindelning. Det är formellt korrekt – det är så ledningar brukar uttala sig idag – men i realiteten är

det en två-institutionsmodell som förespråkas inom vars ram Valand i realiteten läggs ner.

Om ett par år kommer säkert en ny organisationsutredning som säger att man ska ha små institutioner igen, vilket hände helt nyligen på Konsthögskolan i Oslo. Då gäller det att ha kompetensen och identiteten levande! För skolan behövs och inte skulle man i Stockholm lägga ner någon av sina kulturella klenoder – Dramaten, Operan, Konstakademien – bara för att man ansåg att det vore billigare eller förenklade administrationen.

LESLIE JOHNSON

Vilken fisk tycker du bäst om?

Ullika Lundgren

Miljöcontroller vid miljöenheten

– Stekt strömming! Lika god kall dagen efter på knäckebröd. Kummel kan man äta bara för det vackra namnets skull, Merluccius merluccius, men den smakar mycket bra också. Helstekt med lime och kryddgrönt potatismos är det fest. Och skaldjur förstås! Massor med musslor och ostron (odlade), burfångad havskräfta och hummer. Bröd, vin, aioli och solnedgång passar till.

Michael Axelsson

Professor vid zoologiska institutionen

– Eftersom jag håller på att planera nästa Antarktisresa så är hjärnan inställd på fiskar som lever runt den antarktiska kontinenten och då är nog min favorit Pagetopsis macropterus (Boulenger, 1907). Den har inget annat namn, vad jag vet, tillhör gruppen isfiskar och har varken hemoglobin eller myoglobin – två syrebindande pigment som är absolut livsviktiga för alla andra ryggradsdjur och även många ryggradslösa arter. Den är, förutom sin mycket spännande fysiologi, också mycket vacker, tycker jag.

Bosse Parbring

Informatör vid Nationella sekretariatet för genusforskning

– Torsken är fisken som håller i längden om man ska äta den. Tyvärr är det ju inte alltid så hållbart att göra det eftersom den är utfiskad. Men vad jag förstår går det bra om torsken är fiskad i Barents hav. En rätt tillagad torsk faller sönder när man sätter gaffeln i den, smälter i munnen och är subtil som ett gott vin.

Lotta Kvarnemo

Professor vid zoologiska institutionen

– Sjöhästar och kantanålsfiskar! Dels har de ett charmigt utseende, men de är också väldigt intressanta. Hos båda grupperna blir hanen "gravid" och bär äggen i en yngelvårdsficka. Ett mysterium är varför sjöhästarna lever i långvariga monogama par medan många kantanålsarter byter partner mellan varje parning.

Johan Fogell

Kökschef på restaurang Lyktan, Wallenberg

– Min personliga favorit är torsk. Det är en fisk som är väldigt tacksam att jobba med just för att den klarar det mesta: man kan koka, steka, grava och även äta den rå. Jag äter den helst med pepparrot och brynt smör eller med varmrökt sidfläsk och rödbetor. Men på sommaren är det få saker som slår nygrillad spirrma krill fylld med dill, smör och grovsalt. Ett måste på grillen!

NY PÅ JOBBET

Ola Sigurdson, professor i tros- och livsåskådningsvetenskap, blir från 1 juli ny föreståndare för Centrum för kultur och hälsa. Han efterträder professor Gunnar Bjursell.

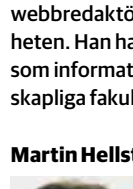
Julia Brandl, professor vid Wirtschfts Universität Wien, blir ny innehavare av Waernska gästprofessuren vid företags-ekonomiska institutionen.

Ola Bergström är ny professor i management och organisation vid företags-ekonomiska institutionen. Han forskar om förändringar av arbetsmarknader, omstrukturering och gränssnittet mellan företag och arbetsmarknad. Han är också en ofta engagerad expert för Europeiska kommissionen.

Mattias Lindgren är vikarierande webbredaktör på Informationsenheten. Han har tidigare vikarierat som informatör på Naturvetenskapliga fakultetskansliet.

Martin Hellström, prodekan vid Humanistiska fakulteten, har utsetts till prorektor vid Högskolan i Borås. Han har tidigare varit prefekt vid institutionen för tyska och nederländska.

Britt-Marie Apelgren, institutionen för pedagogik och specialpedagogik, är ny docent i ämnesdidaktik med inriktning mot engelska. Hennes forskning handlar främst om lärande i och bedömning av språk och ämnesintegrering. Så sent hösten 2010 var hon medsökande i forskningsprojektet *Språk- och ämnesintegrering i den svenska skolan* som beviljades 9,4 miljoner kronor av Vetenskapsrådet.

Benjamin Lyngfelt är ny professor i svenska språket. Hans forskningsområde är svensk grammatik, särskilt samspelet mellan ordförråd och grammatik. Han är en av författarna till *Språkriktighetsboken* och medarbetare i projektet *Svenska konstruktioner, om finlandssvenska*.

UTMÄRKELSER

Tommy Hansson och **Björn Rydevik** vid avdelningen för ortopedi har utsetts till hedersledamöter i Göteborgs Läkaresällskap. De har blivit invalda för sina betydelsefulla insatser inom medicin och hälsovård.

Björn Rydevik

Muna Al Hussein, prinsessa av Jordanien, har tilldelats Göteborgs universitets utmärkelse Pro Arte et Scientia. Hon får utmärkelsen för sitt stöd när det gäller samarbetet mellan Jordanien och Sverige kring sjuksköterskepraktik, utbildning och forskning.

Cecilia Malmström, EU-kommissionär, har av Samhällsvetenskapliga fakultetsnämnden utsetts till hedersdoktor vid Göteborgs universitet. Hon får hedersbetygelsen för sitt engagemang för högre utbildning och forskning i Sverige och då speciellt vid Göteborgs universitet. 1992–1999 var hon lektor vid statsvetenskapliga institutionen.

Helena Johansson, forskare institutionen för medicin, har tilldelats ESCO-Amgen Fellowship Award för sin forskning om benskörhet. Prissumman är på 315 000 kronor och delas ut för att stöda läkare och doktorander som forskar om benskörhet.

Marita Flisbäck, universitetslektor i sociologi, samt **Cecilia Rosengren**, universitetslektor i idéhistoria, har tilldelats STINT stipendium Programme for Excellence in Teaching. Stipendiet innebär fem månaders vistelse vid Smith College i Massachusetts.

Bo Lindberg, professor i idéhistoria, har tilldelats Svenska Akademiens gustavianska stipendium. Stipendiet på 50 000 kronor delas ut för betydelsefulla bidrag till utforskandet av den gustavianska tidens historia.

Sven-Göran Malmgren, professor i svenska, har tilldelats Svenska Akademiens Margit Pahlson-pris. Han får priset för sitt engagemang i bland annat projektet *Svensk ordbok* och *Svensk ordbok* utgiven av Svenska Akademien.

Karin Lindkvist, forskarasistent vid institutionen för cell- och molekylärbioologi, är en av sex unga, framgångsrika forskare som belönats av Cancerfondens forskningsnämnd. Hon får utmärkelsen Young Investigator Award, vilket innebär forskningsanslag för sex år.

Stina Otterberg, forskare i litteraturvetenskap, har tilldelats Svenska Humanistiska förbundets pris 2011 för sin doktorsavhandling *Klädd i sitt språk. Kritikern Olof Lagercrantz*.

Michael Thorndyke, adjungerad professor vid institutionen för marin biologi, har av Kungl. Vetenskapsakademien tilldelats äldre Linnémedaljen i guld 2011. Han får utmärkelsen för sin forskning inom den marina genomiken samt för sitt arbete med att utveckla Kristinebergs Marina Forskningsstation.

Ida Larsson, filosofie doktor i nordiska språk, har fått Kungl. Vitterhetsakademien pris för avhandlingen *Participles in Time. The Development of the Perfect Tense in Swedish*. Priset har till syfte att uppmuntra nydisputerade forskare.

ANSLAG

Stiftelsen Marcus och Amalia Walenbergs Minnesfond har delat ut sammanlagt 4,3 miljoner kronor till forskningsprojekt om lärande och digital teknik vid institutionen för pedagogik, kommunikation och lärande. Det ena projektet, *Linguascapes – Language learning in social media worlds*, är ett internationellt samarbete kring sociala medier och användningen av engelska som världsspråk. Projektledare är **Sylvi Vigmo** och medverkar gör **Annika Lantz-Andersson**. Det andra projektet, *Learning scientific ways of working and collaborating: Virtual labs as resources for conducting and designing experiments in environmental science*, är ett samarbete med Sven Lovén centrum för marina vetenskaper. Syftet är att analysera hur virtuella laborationer bidrar till elevers förståelse av experiment och experimentellt arbete. Projektledare är **Roger Säljö** och medverkar gör **Emma Petersson**, **Annika Lantz-Andersson**, **Géraldine Fauville** samt **Sam Dupont**.

Olov Ekwall, docent vid institutionen för medicin, får 2 miljoner kronor från AFA Försäkring för att forska om effektivare behandling av autoimmuna sjukdomar.

Bertil Rydenhag, professor vid institutionen för neurovetenskap och fysiologi får 1,5 miljoner kronor för studie om överlevnad och

funktionshinder efter operation av hjärntumörer. **Inga-Lill**

Mårtensson-Bopp, professor vid institutionen för medicin, får 2,5 miljoner kronor till att undersöka betydelsen av olika typer av B-celler för uppkomst av ledgångsreumatism.

Ingrid Behrns, universitetslektor vid enheten för logopedi, har tilldelats 390 000 kronor från PIL-enheten för projektet Riktlinjer för integritet och god etik vid användningen av patientbaserade inspelningar i interaktivt lärande. Projektet har dessutom fått 100 000 kronor från Rådet för utbildning på grund- och avancerad nivå vid Sahlgrenska Akademin. Även **Karl Maack**, utbildningsledare

vid avdelningen för klinisk prövning och entreprenörskap vid Sahlgrenska akademien, tilldelats projektmedel från PIL. Han får 400 000 kronor för *Nätbaserad kurs om möjliggör flexibel fördjupning*. Det går ut på att skapa ett effektivare upplägg i kursarbeten mellan fakulteter och institutioner

ÖVRIGT

Tio europeiska högskolor i gemensamt projekt
Högskolan för scen och musik har som enda institution vid Göteborgs universitet i år beviljats medel av Internationella Programkontoret för ett internationellt projekt kring relationell konst. Det treåriga tvärvetenskapliga projektet *Interdisciplinary Involvement and Community Spaces* innebär att trettio studenter arbetar i sex olika arbetsgrupper med ämnesområdena konst, media, teknologi, samhällsvetenskap. Dessutom görs veckolånga nedslag i olika städer med fältarbete, workshoppar, seminarier, repetitioner, föreställningar och konserter. Första året äger intensivperioden rum vid Högskolan för scen och musik, som koordinerar projektet.

Mycket humaniora på Vetenskapsfestivalen
Av sjuttioalet bidrag från Göteborgs universitet vid årets Vetenskapsfestival kommer över 30 från Humanistiska fakulteten. De handlar om romerska krigare, mangaserier, reklamfilm och mycket mer.

En författare - en bok
Under denna rubrik presenterar Forum för Studier av Samtidskultur böcker med nya insikter som skakar om diskussionen. Först ut är Sara Westin. Det är bland annat hennes nyutkomna avhandling *Planerat alltför planerat*, som Mark Isitt hänvisat till i sin artikelserie i GP om arkitektur och kriminalitet.
Tid: 13 maj klockan 13:00-15:00
Plats: SA Hedlund, Göteborgs Stadsmuseum
Nästa seminarium i serien har titeln: *Coming to our senses. A Multisensory Exploration of Class and Multiculture in East London London*.
Alex Rhys-Taylor analyserar sinnesintryck i staden utifrån klass och makt.
Tid: 19 maj klockan 13:00-15:00
Plats: SA Hedlund, Göteborgs Stadsmuseum
Kontaktperson: Catharina Thörn: catharina.thorn@kultur.gu.se

Världens vårkonsert
Studenter vid världsmusikutbildningen hämtar årstidens rytmer och melodier från olika breddgrader.
Tid: 16 maj klockan 19:00-21:00
Plats: Artisten, Sjöströmssalen, A 301
Avgift: 20 kronor

Dags för Didact-festivalen
Vill du prova på att sjunga, spela teater eller lära dig hur man improviserar fram musik? Vill du bygga en rörförstärkare, skriva en låt eller lära dig använda musik och målning för att stressa ned? Är du själv lärare och vill ta med dina elever på en upplevelse utanför klassrummet? Då är detta det perfekta tillfället! Det är nämligen dags för musiklärarstudenternas årliga fest i dagarna tre. Målet med festivalen är att locka fram nyfikenhet och inspiration hos alla besökare. Workshoppar och konserter är gratis och öppna för alla.
Tid: 17 maj klockan 15:00-19 maj klockan 23:00
Plats: Artisten
Fri entré, ingen förbokning

Vårens sista kvartal
Missa inte vårens två sista akademiska kvartal på Bokia bokhandel, Avenyn, med början klockan 12:30!
19 maj: *Lust och motstånd - om skolan, universitetet och livet*
Med Sven-Eric Liedman, profes-

sor emeritus i idéhistoria.
26 maj: *Nästappa kan vara symptom på svår astma*
Med Jan Lötval, professor i invärtesmedicin.

Ett hus fullt av musik
Högskolan för scen och musik bjuder på examenskonserter enligt följande:
Fredag 13 maj, Artisten
19.00: Rickard Nilsson Jokela: elbas
20.00: Alexander Ringbäck: gitarr, sång
20.00: Johanna Östling: viola
Lördag 14 maj, Artisten
14.30: Marja Latvala: cello
15.00: Helena Åberg: violin
19.00: Minja Klevebrant: fiol
21.00: Linus Fredin: kontrabas
Söndag 15 maj, Artisten
15.00: Louise Bisgaard-Vase: sång
15.00: Naoko Sakata: piano
15.00: Michaela Ottosson: violin
18.00: Henrik Munkeby Nørstebø: trombon
18.00: Joel Andersson: viola
20.30: David Löfberg: tonsättare
21.00: Øyvind Mathisen: piano
Fri entré, ingen förbokning

Pornografi - skådespelarnas slutproduktion
Skådespelarstudenternas sista produktion är en pjäs av Simon Stephens som utspelar sig i London en julivecka 2005. Staden utnämns till OS 2012-arrangör, den storslagna Live 8-galan dånar och terrorbombningarna när huvudstadens hjärta. Pornografi lägger den moderna människans natur under luppen och levererar en välriktad punch mot den eventdominerade och materialistiska världens solar plexus. Spelas under maj månad på Artisten. Information: Tobias. Egle@hsm.gu.se

ISCN Conference Gothenburg 2011
Den 8-10 juni står Göteborgs universitet värd för årets internationella ISCN-GULF konferens som kommer hållas på Handels-högskolan. Konferensen syftar till att utforska hållbara campus inom det breda spektrum av hållbarhet som täcks av International Sustainable Campus Networks arbetsgrupper: hållbara byggnader, planering och målsättning samt integreringen av forskning och utbildning.

Några av talarna är Jan Eliasson, the Millennium Development Goals Advocacy Group, Jan-Eric Sundgren, hållbarhetschef Volvo AB och Naomichi, Kurata från Kogakuin University kommer att tala om katastrofhantering inom universitet. Konferensen kommer även presentera vinnarna av 2011 ISCN Sustainable Campus Awards. Läs mer på miljöenhets webbsida: www.gu.se/miljo.

Leken gör oss till människor

Kastat tärning på sistone? Det kanske dina förfäder på bronsåldern också gjorde.

Åtminstone finns olika slags tärningar bevarade som är över 4 000 år gamla. Det visar Elke Rogersdotters forskning som nu fått uppmärksamhet över hela världen.

MOHENJO-DARO, i provinsen Sindh, Pakistan. Här har arkeologen Elke Rogersdotter varit flera gånger för att studera föremål som hittats vid utgrävningar av en av världens tidigaste större städer. För samtidigt som kulturerna i Egypten och Mesopotamien frodades fanns också i Indusdalen en blomstrande stad med ett nätmönster av gator, hus byggda av bränd lera och tegel samt med ett avancerat dräneringssystem.

Men det Elke Rogersdotter forskat om är något ganska vardagligt: lämningar av spel och lekar.

– Jag har länge varit intresserad av själva leksaksbegreppet och skrev exempelvis min licentiatavhandling om lekrelaterade fynd i Gujarat i Indien. Lek och spel uppfattas ofta som någon sorts oväsentlig sidoaktivitet som bara barn ägnar sig åt. Fynd av leksaker tolkas därför gärna som något mer allvarligt, som exempelvis rituella föremål eller statussymboler. Det där synsättet har jag försökt komma bort ifrån. Jag menar, precis som den nederländske historikern Johan Huizinga på 1930-talet, att lek och spel hör till det fundamentalt mänskliga.

BLAND DE FÖREMÅL Elke Rogersdotter studerat finns bland annat så kallade kastpinnar – som förmodligen dock inte kastats, utan snurrats i gissningslekar. Där finns också koner som kanske använts som käglor, spelpjäser samt bollar av terakotta. Hon har också studerat olika sorters tärningar, både avlånga och kubiska. Att människor i Indusdalen använde precis samma sexkantiga tärningar som vi har idag är särskilt spännande

eftersom dessa annars är ovanliga på den indiska subkontinenten.

– Det finns väldigt många spelrelaterade fynd från Mohenjo-Daro; faktiskt har nästan vart tionde föremål man hittat något med spel att göra. Och fynden har inte gjorts vid särskilda platser utan ligger i kluster spridda över block- och husgränser. Det tyder på att spel förekom lite varstans och var en del av människornas vardag.

Det är inte bara i Indusdalen arkeologer har hittat lämningar av spel och lek. Tvärtom finns leksaksfynd på många platser. Till de äldsta hör vad man tolkat som något slags mankalaspel från yngre stenålder i Iran. Mankalaspel brukar annars förknippas med Afrika. Men precis som barn idag leker med det de har omkring sig – vare sig det handlar om naturmaterial, som kottar och stenar, eller redskap och verktyg – har förstås människor alltid lekt, även innan det fanns speciella leksaker.

– Vi har ett behov av att dra gränser och kunna förklara exakt vad ett föremål varit bra för. Men saker och ting kan förstås ha använts på en mängd olika sätt, som leksak men också som något annat.

PRESSMEDDELANDET OM Elke Rogersdotters avhandling hör till de nyheter från Göteborgs universitet som fått mest internationell uppmärksamhet hittills i år. Bland annat har journalister från indiska Telegraph, Iran Daily samt Frankfurter Allgemeine hört av sig. Och spelandets betydelse i den sociala samvaron är något Elke Rogersdotter hoppas studera även i fortsättningen.

– Att intresset är så stort beror nog på att alla människor någon gång ägnat sig åt lek och spel. Och även i de mest vardagliga situationer, som när någon råkar stöta till en, underlättar det om man har en lekfull attityd och kan le avväpnande istället för att brusa upp. Lek fungerar som smörjolja bland människor, minskar konflikter och får den sociala samvaron att fungera. Lek är något alldeles vardagligt men inte mindre viktigt för det. Kanske är det till och med, som Johan Huizinga menade, leken som gör oss till människor.

Elke Rogersdotter

Avhandlingstitel: *Gaming in Mohenjo-Daro – an Archaeology of Unities*

Aktuell: Har skrivit en av årets internationellt mest uppmärksammade avhandlingar

Bor: I Kalmar

Familj: Sambo

